

”För mig är du viktig”

-En kvalitativ intervjustudie om förskollärares förhållningssätt och ansvar för att skapa trygga relationer tillsammans med barnen i förskolan.

Författare: Mia Bergkvist och Johanna Caris

Nivå: Grundnivå

Kursnamn: Examensarbete för förskolläraryxamen

Kurskod: GPG2DU

Högskolepoäng: 15 hp

Handledare: Susanne Rosén

Institution: Institutionen för lärarutbildning

Examinator: Stina Jeffner

Examinationsdatum: 2024-01-19

Vid Högskolan Dalarna finns möjlighet att publicera examensarbetet i fulltext i DiVA. Publiceringen sker Open Access, vilket innebär att arbetet blir fritt tillgängligt att läsa och ladda ned på nätet. Därmed ökar spridningen och synligheten av examensarbetet.

Open Access är på väg att bli norm för att sprida vetenskaplig information på nätet. Högskolan Dalarna rekommenderar såväl forskare som studenter att publicera sina arbeten Open Access.

Jag/vi medger publicering i fulltext (öppet tillgänglig på nätet, Open Access):

Ja

Nej

Abstract

Syftet med studien är att öka kunskapen om förskollärares förhållningssätt och hur de uttrycker sig om sitt ansvar för att skapa trygga och sociala relationer för alla barns utveckling och lärande. I förskolans läroplan anges det att förskolan ska genomsyras av en levande social gemenskap. Förskolan ska dessutom erbjuda alla barn en trygghet och tillsammans skapa lustfyllda stunder att lära. För att uppnå syftet med studien har vi genomfört kvalitativa intervjuer med sex förskollärare som har delgett sina erfarenheter och uppfattningar om deras förhållningssätt och ansvar för att skapa trygga relationer tillsammans med barnen. Resultatet har kategoriserats utifrån förskollärarnas resonemang och beskrivningar där fem underteman har skapats med hjälp av en tematisk analys. Dessa teman är: *Förskollärares beskrivningar om sitt ansvar att skapa trygga relationer, introduktion och trygghet, relationer till barnens vårdnadshavare, förskollärares förhållningssätt, personal- och tidsbrist*. Vår empiri har därefter analyserats ytterligare med hjälp av Maria Fredrikssons tolkningar av Martin Bubers dialogfilosofiska teori samt med hjälp av den relationella pedagogiken.

Huvudresultaten i studien visar att förskollärarna är enstämmiga om att sociala relationer och barns trygghet i förskolan är grunden för barnens utveckling och lärande. Förskollärares förhållningssätt som genomsyras av nyfikenhet, ömsesidig respekt, acceptans och empati gynnar en god relation mellan förskollärare och barn. Vidare förklarar förskollärarna att det viktigaste mötet i förskolan är mötet med barnen där barnen får känna sig betydelsefulla och viktiga. Förskollärarna betonar att alla barn är lika mycket värda och att det är deras ansvar att skapa och bevara en god och trygg relation till varje barn. Förskollärarna är enstämmiga om att personal- och tidsbrist är en hämmande faktor för att skapa trygga relationer till barnen, detta menar dem påverkar barns utveckling och lärande.

Nyckelord: Trygghet, relationer pedagog-barn, förskollärares förhållningssätt, förskollärares ansvar, förskollärare, sociala relationer, relationell pedagogik

Förord

Utifrån egna erfarenheter har vi skapat en fiktiv berättelse som blir en ingång till vårt examensarbete som handlar om förskollärares förhållningssätt och ansvar för att skapa trygga relationer mellan pedagog och barn för barnens utveckling och lärande...

*Efter en lång dag på förskolan ska jag gå hem och tänker på hur fint och betydelsefullt mitt arbete är tillsammans med barnen. Just då ser jag Iris genom fönstret och blir påmind om att hon har varit ledsen under dagen eftersom hennes hund Billy skulle till veterinären. Jag har försökt hitta vägar för att stötta henne under dagen, jag har berättat för henne att jag ser, jag hör och jag förstår hennes känslor och upplevelser. Jag har berättat för henne att **för mig är du viktig**.*

Denna fiktiva berättelse visar på betydelsen av att förskolläraren tar ansvar och stöttar barnen i alla deras känslor och upplevelser. Alla barn i förskolan ska känna sig sedda, viktiga och betydelsefulla för att gynna deras utveckling och lärande.

Under dessa år på förskolläraryrket har ett växande och brinnande intresse formats hos oss angående trygga relationers betydelse för barns livslånga lärande. Vi menar att alla barn på förskolan är viktiga, betydelsefulla och lika mycket värda. Vi anser att det blir viktigt att vi finns där för varje barn med vår psykiska och fysiska närvaro, där vi genuint delar och intresserar oss för deras livsvärldar. Detta examensarbete har givit oss en fördjupad kunskap om relationernas betydelse mellan pedagog och barn som vi kommer ha stor nytta av i vår roll som förskollärare. Under hela skriv- och arbetsprocessen har vi haft ett otroligt gott samarbete tillsammans och arbetat systematiskt med varje del i examensarbetet, det enda som vi har gjort enskilt var att intervjua förskollärarna. Vi anser att det valda upplägget med att arbeta tillsammans och systematiskt har gynnat vår process under dessa veckor då vi inte har upplevt stress eller oro.

Härmed vill vi börja med att tacka varandra för den fina vänskap som vi har skapat under dessa år på högskolan Dalarna. Det är en vänskap som kommer bevaras livet ut, där vi delar lycka, motgångar samt stöttar varandra i våra liv samt i vår yrkesroll som förskollärare. Sedan vill vi tacka vår handledare som har väglett och stöttat oss i vårt arbete genom fördjupade reflektioner och synpunkter. Därefter vill vi tacka alla engagerade förskollärare som har bidragit med värdefulla erfarenheter och upplevelser som har gjort det möjligt för oss att genomföra examensarbetet, utan dem hade det inte varit genomförbart. Slutligen vill vi tacka våra underbara familjer som under dessa år har stöttat, anpassat och visat förståelse över vår utbildning och tiden vi har lagt på den. Det har inte alltid varit lätt med små barn och sjukdomar, men tillsammans som en familj har vi löst det.

/ Mia och Johanna

Innehållsförteckning

Inledning	1
1. Syfte och frågeställning	2
2. Bakgrund	3
2.1. Vad anger styrdokument, skollagen och barnkonventionen?.....	3
2.2. Relationer i förskolan.....	3
2.3. Förskollärarens förhållningssätt och ansvar.....	4
2.4. Anknytning och trygghet.....	5
3. Tidigare forskning	5
3.1. Förtroendefulla relationer.....	6
3.2. Det ansvarsfulla mötet.....	7
3.3. Lärares relationskompetens.....	8
3.4. Pedagogiska relationer i förskolan.....	8
3.5. Med blicken på möten.....	9
3.6. Sammanfattning av tidigare forskning.....	10
4. Teoretisk utgångspunkt	11
4.1. Martin Buber.....	11
4.1.1. Jag – Du, Jag – Det.....	11
4.1.2. Det mellanmänniska.....	12
4.2. Relationell pedagogik och ansvar.....	12
4.2.1. Pedagogiskt förhållningssätt och relationskompetens.....	13
4.2.2. Kommunikation i det pedagogiska mötet.....	14
5. Metod	14
5.1. Kvalitativ intervju som metod.....	14
5.2. Urval.....	15
5.3. Genomförande.....	15
5.4. Bearbetning av analys och data.....	16
5.5. Forskningsetiska överväganden.....	17
5.6. Trovärdighet.....	17
6. Resultat	18

6.1.	Förskollärares resonemang om sociala relationer och dess betydelse för barns trygghet i förskolan	18
6.2.	Förskollärares beskrivningar angående sitt förhållningssätt och sitt ansvar för att främja alla barns trygghet i förskolan	19
6.2.1.	Förskollärares beskrivningar om sitt ansvar att skapa trygga relationer	19
6.2.2.	Introduktion och trygghet	20
6.2.3.	Relationer till barnens vårdnadshavare	21
6.2.4.	Förskollärares förhållningssätt	22
6.2.5.	Personal- och tidsbrist	23
6.3.	Sammanfattning av resultatet	23
7.	Analys	24
7.1.	Jag-Du och Jag-Det samt det mellanmänniska	24
7.2.	Relationell pedagogik och ansvar	25
7.3.	Pedagogiskt förhållningssätt och relationskompetens	26
7.3.1.	Kommunikation i det pedagogiska mötet	27
8.	Diskussion	27
8.1.	Metoddiskussion	27
8.2.	Resultatdiskussion	29
8.2.1.	Förskollärares pedagogiska förhållningssätt och ansvar	29
8.2.2.	Det mellanmänniska, Jag-Du och Jag-Det mötet	30
8.2.3.	Pedagogiskt möte	31
9.	Slutsatser	33
10.	Förslag till vidare forskning	33
11.	Referenser	35
12.	Bilagor	38
12.1.	Bilaga 2.	1
12.2.	Bilaga 3.	2

Inledning

I läroplanen för förskolan (Skolverket 2018 s. 3, 5-7) anges det att utbildningen ska präglas av omsorg, trygghet samt ge alla barn förutsättningar till att utvecklas och lära. Under utbildningens gång har vi fått ny kunskap om hur trygga relationer påverkar barns utveckling och lärande. Detta har blivit viktigt för oss då vi menar att trygga barn i förskolan har bättre förutsättningar till att våga utforska och känna en meningsfullhet. Den kurs som har väckt vårt intresse extra mycket under dessa år är ”Sociala relationer, konflikter och makt i förskola och förskoleklass”, som bland annat har fokuserat på relationens betydelse för barns holistiska utveckling. Kursen gav oss en förståelse över hur viktig pedagogers förhållningssätt och ansvar är för att skapa trygga relationer till varje barn. Fredriksson (2019 s. 147) menar att pedagogers förhållningssätt där de är närvarande och lyssnar in, förstår och bekräftar barnet har betydelse för att bygga goda relationer mellan varandra. Dessutom anser Persson (2015 s. 136) att en pedagog som är känslomässigt närvarande och bekräftar barnets tankar och känslor ger barnet förutsättningar att känna sig förstörd, bekräftad och inkluderad i förskolan.

Vi har erfarenheter från förskolans kontext där personal- och tidsbrist kan påverka pedagogers möjlighet till att skapa trygga relationer till varje barn. Detta kan leda till att förskolan behöver ta in okända vikarier som barnen inte har en relation till och som de inte känner sig trygga med. Vi menar att det blir viktigt att ha en förståelse och kunskap om att trygga relationer i förskolan är grunden för barns utveckling och lärande, där pedagogerna prioriterar att skapa trygga relationer till varje barn trots omständigheterna som råder. Josefson (2018 s. 159-160, 167) och Persson (2015 s. 132-134) menar att en bristande personaltäthet med låg kompetens påverkar relationsskapandet mellan pedagog och barn negativt. Vi menar att den trygga relationen mellan pedagog och barn i sin tur har stor påverkan för hur barn utvecklas och lär. Detta stärks i ett inslag i *SVT nyheterna* den 25 februari när Almqvist (2023) professor i didaktik vid Uppsala universitet berättar att en allvarlig brist i förskolan är när barnen inte känner sig trygga, när de inte får den omsorg som hen har rätt till samt blir berövade på deras möjlighet till lärande. Wiking (2023) betonar också förskolans viktiga roll i samhället under en debatt i Sveriges riksdag. Han menar att förskolan är kittet i samhällsbygget och som blev extra tydligt under pandemin. Fruktansvärda händelser som krig och naturkatastrofer påverkar även barnen och deras mående. Vidare betonar han att förskolan ska vara en trygg plats för alla barn där de ska få möjlighet till att samtala och få svar på sina tankar och funderingar.

Vi ville studera hur förskollärare uttrycker sig om sina erfarenheter och uppfattningar angående förhållningssättet och ansvaret de har för att skapa trygga relationer mellan pedagog och barn för barns trygghet, utveckling och lärande. UNICEF (2019 s. 1) menar att vuxna ska ta sitt ansvar och ge varje barn en social trygghet för att utvecklas och lära.

1. Syfte och frågeställning

Hur kan förskollärare utifrån olika uppfattningar och erfarenheter skapa trygga och ansvarsfulla relationer med barnen eftersom sociala relationer är komplexa och i ständig förändring? Syftet med studien är att öka kunskapen om förskollärares förhållningssätt och hur de uttrycker sig om sitt ansvar för att skapa trygga och sociala relationer för alla barns utveckling och lärande.

För att få svar på syftet har vi formulerat frågeställningar som vägleder oss i vår studie.

-Hur resonerar några förskollärare om sociala relationer och dess betydelse för alla barns trygghet i förskolan?

-Hur beskriver några förskollärare sitt förhållningssätt och sitt ansvar för att främja alla barns trygghet i förskolan?

2. Bakgrund

Inledningsvis i bakgrunden presenterar vi relevanta delar från styrdokument, skollagen och barnkonventionen som berör studiens syfte. Därefter beskrivs relationer i förskolan samt förskollärares förhållningssätt och ansvar. Slutligen presenteras ett kort stycke om anknytningen och trygghetens betydelse. Dessa delar kan belysa relationens innebörd och hur förskollärares förhållningssätt och ansvar kan påverka barns trygghet, utveckling och lärande.

2.1. Vad anger styrdokument, skollagen och barnkonventionen?

I Läroplan för förskolan (Skolverket 2018 s. 2-3, 5-7) anges det att utbildningen ska vara omsorgsfull och lärorik samt skapa förutsättningar för barnens utveckling och livslånga lärande. Detta för att gynna barnets självkänsla och välbefinnande där hen får förutsättningar att utveckla en positiv självbild och känna en samhörighet med andra (Skolverket 2018 s. 5-6). Det blir förskollärares ansvar att respektera barnets integritet och skapa trygga och tillitsfulla relationer där barnen får möjlighet att vidareutveckla sina sociala, emotionella och kognitiva förmågor i en trygg miljö (Skolverket 2018 s. 3, 9-10). Alla som arbetar inom förskolan är viktiga förebilder för barnens förståelse över demokratiska rättigheter och skyldigheter samt förståelse över hur vi behandlar varandra (Skolverket 2018 s. 2). Även i skollagen (SFS 2010:800 kap 8 § 2) står det att förskolan ska erbjuda barnen en trygg omsorg där pedagogerna ska ha en helhetssyn på barnets livslånga lärande och skapa förutsättningar för deras sociala gemenskap. Utbildningen utgår från FN:s barnkonvention om barns rättigheter i samhället. Konventionen klargör att alla barn har rätt till en utbildning och en likvärdig social trygghet där barnets bästa alltid ska prioriteras (Skolverket 2018 s. 1; UNICEF 2019 s. 4, 9). Det blir viktigt att vuxna tar sitt ansvar för att skapa förutsättningar för barnet att växa och utvecklas i en trygg tillvaro (UNICEF 2019 s. 1).

2.2. Relationer i förskolan

Aspelin (2010 s. 11, 18) förklarar att i förskolan utgör sociala relationer grunden för barns utveckling och lärande där förskolläraren tar ansvar över att bygga goda relationer till varje barn. Sociala relationer förstås som att två eller fler individer samspelar, påverkar och blir varande tillsammans i en grupp som en förbindelse. Detta kan förändras beroende på hur individerna interagerar och påverkar varandras skeende (Aspelin 2010 s.11, 18). Det finns också en annan dimension av relationer, den mellanmännsliga som innefattar att lärare och elev är närvarande inför varandra och delger och förstår varandras livsvärldar (Aspelin 2010 s. 19). De som arbetar med barn har en viktig uppgift att ge dem förutsättningar att utveckla en relation till sig själv, andra och sin omvärld. Det blir avgörande för läraren att skapa ett förtroende och vägleda barnen mot att uppleva den mellanmännsliga dimensionen (Aspelin 2010 s. 90). Morin (2019 s. 108) menar att ett äkta mellanmännsligt möte innefattar både omsorg och kärlek som tillsammans ser hela individen som betydelsefull. Mellanmännsliga möten kan däremot inte

planeras utan uppstår i det spontana och där individerna ser varandras äkta jag (Morin 2019 s. 108). Aspelin (2010 s. 11) menar att sociala relationer är en gemensam värld mellan lärare och elev där läraren tar ansvar och skapar relationer till eleven. Dessutom anser Persson (2019 s. 28-29; 2022 s. 151-152) att när en pedagog medvetet och processinriktat stöttar barnen i deras emotionella, kognitiva och sociala utveckling kan det förstås som att en pedagogisk relation uppstår. Pedagogers stöd kan ge barnen förutsättningar att få en tillit till sin förmåga samt utveckla deras autonomi. Detta i sin tur kan skapa möjligheter för barnen att klara av olika situationer självständigt samt tillsammans med andra (Persson 2019 s. 28-29). Det blir viktigt för pedagogen att vara tydlig i sin verbala och kroppsliga kommunikation för att skapa en ömsesidig förståelse. Det ömsesidiga mötet där barnen känner sig förstådd och viktig kan skapa en meningsfullhet för deras sociala, emotionella och kognitiva dimensioner både nu och för framtiden (Persson 2019 s. 29-30). Denna ömsesidighet behöver inte förstås som att pedagogen och barnen alltid är överens då barnen kan reagera med motstånd. Det blir relevant att pedagoger tar sitt professionella ansvar och stöttar barnen i att möta svårigheter som uppstår (Persson 2019 s. 31).

2.3. Förskollärarens förhållningssätt och ansvar

Öhman (2021 s. 131) menar att pedagogerna och barnen tillbringar en stor del av sin vardag tillsammans i förskolan. Det blir viktigt att pedagogerna är närvarande, bekräftande, engagerande och värdesätter tiden med barnen för att främja deras tillsammansskapande. En pedagog som synliggör barnens varande både för sig själv och för andra genom att spegla barnets känslor och agerande samt visar att hen ser, hör och förstår har betydelse för deras trygghet och relationsskapande (Killén 2014 s. 136-139; Öhman 2021 s. 131). Öhman (2021 s. 131) betonar att barnen ska känna en känsla av sammanhang där de är viktiga, blir lyssnade på och får vara en del av gemenskapen. Detta i sin tur har positiv påverkan på deras holistiska utveckling när de får vara i en trygg miljö med kamrater och pedagoger (Öhman 2021. 131). Det blir viktigt att förskolläraren är trygg, öppen och avspeglar en känsla av omtanke samt tillit till barnen. För att gynna barns utveckling och lärande blir det avgörande att förskolläraren tar sitt ansvar för att skapa samt bevara goda och trygga relationer med varje barn (Öhman 2021 s. 129-130). Öhman (2021 s. 129-130, 132) förklarar att relationen mellan förskollärare och barn ofta blir asymmetrisk och kräver att förskolläraren använder sin relationskompetens i mötet med barnet. En asymmetrisk relation kan förstås som att förskolläraren har mer kunskaper och erfarenheter från sitt levda liv än vad barnet ännu har erfårit. Det blir avgörande att förskolläraren agerar ansvarsfullt och med en medvetenhet om hur sitt förhållningssätt påverkar barnens emotionella och sociala förmågor. Förskollärares professionella förhållningssätt kan därefter influera på barnens relationsskapande till andra positivt i samspelet (Öhman 2021 s. 129-130, 132).

Det blir förskollärarens uppgift att skapa en tydlig och trygg miljö som ger barnen förutsättningar att våga utforska, prova och lära utan att de känner sig utanför eller ängsliga (Öhman 2021 s. 133, 141). Det finns inget viktigare än att förskolläraren agerar med värme och omtanke för att skapa goda och trygga relationer eftersom detta möjliggör för barnens utveckling och lärande (Aspelin 2010 s. 9-10). Håland Anveden (2020 s. 20) menar dessutom att ett tryggt och stabilt arbetslag blir en viktig grund för att främja barnens tillit till pedagogerna och som också gynnar deras relation. Detta präglas av att arbetslaget låter barnens röster få träda fram och att de känner att de blir lyssnade på (Öhman 2021 s. 129- 130). Förskolan ska omfattas av trygghet, omsorg, utveckling och lärande som tillsammans ska bilda en helhet, detta har betydelse för hur barnen kommer ta sig an framtida utmaningar (Håland Anveden 2020 s.21-22). Många minnen skapas i förskolan, dessa upplevelser blir på senare dagar betydelsefulla för hur de kommer minnas barndomen antingen som glada och meningsfulla eller besvärliga och otrygga. Förskolan har en viktig roll i att skapa minnen tillsammans med barnen som blir värdefulla för dem (Håland Anveden 2020 s. 21-22).

2.4. Anknytning och trygghet

Hagström (2016 s. 103-104) förklarar att anknytning i förskolan är en viktig del för att barnen ska känna sig trygga och få en tillit till pedagogerna. Det blir pedagogernas ansvar att ge barnen förutsättningar till att våga utforska och prova, där pedagogen sedan finns som en trygghet att återvända till. Detta kan innebära att barnen känner att de kan få tröst och beskydd om de behöver det (Hagström 2016 s. 103-104). Öhman (2021 s. 140) menar att en professionell anknytningsrelation utgår från barnens behov där pedagogen svarar an på deras signaler för att ge dem trygghet och omsorg. Aspekter som att pedagogen är närvarande och tydlig ger förutsättningar för barnen att utvecklas och lära. Dessutom om pedagogen är lyhörd och pålitlig samt har kunskap om anknytningsteorin kan hen forma en trygg miljö som gynnar barns utforskande och relationsskapande (Hagström 2016 s. 104-105). Om barnen i förskolan inte är trygga eller får sina behov och känslor bemötta av pedagogen kan det utgöra en risk för att barnen inte vågar utforska. Det blir avgörande att arbetslaget systematiskt diskuterar hur de arbetar för att få en samsyn kring vikten av att skapa trygga anknytningsrelationer till barnen (Öhman 2021 s. 144).

3. Tidigare forskning

Nedan kommer vi presentera fem forskningsbaserade texter som vi fann relevant för vårt examensarbete eftersom dessa fokuserar på relationer, pedagogers förhållningsätt och ansvars betydelse som kan gynna barns trygghet, utveckling och lärande. Forskningen synliggör relationens betydelse mellan pedagog och barn från olika perspektiv, detta ger oss en bredare förståelse över det valda kunskapsområdet samt ger oss förutsättningar att besvara vårt syfte med tillhörande frågeställningar.

För att finna tidigare forskning har vi tagit hjälp av databaser och avgränsat vår sökning. Databaserna som har använts är DiVA, Summon och LIBRIS. Dessutom har vi läst igenom olika avhandlingars referenslistor för att hitta ytterligare relevant forskning om vårt kunskapsområde. Avgränsningen och sorteringen som vi har sökt efter är svenska doktorsavhandlingar, vetenskapliga rapporter och artiklar från 2010 och framåt. Sökorden som vi har använt oss av är sociala relationer, förskol*, möte, Buber, anknytning, anknytningsperson, förtroendefulla relationer, relationell pedagogik och pedagogiska relationer.

3.1. Förtroendefulla relationer

Lilja (2013 s. 13-15) ville undersöka hur de förtroendefulla och relationella aspekterna kunde möjliggöra för att eleverna skulle engagerade sig och vilken betydelse lärarens roll hade i sammanhanget. Syftet med avhandlingen var att beskriva hur förtroendefulla relationer mellan lärare och elev tar sig uttryck under tiden de undervisar i skolan (Lilja 2013 s. 15). Lilja (2013 s. 43-44) presenterar den livsvärlds fenomenologiska teorin som grund för studien som fokuserar på erfarenheter, upplevelser och möten mellan människor. Denna teori möjliggör för forskaren att beskåda och få förståelse över händelser och upplevelser på ett känsligt sätt i livsvärlden. I den livs fenomenologiska världen påverkas människan av varandras närvaro och det som sker här och nu, det går inte att positioneras sig utanför livsvärlden (Lilja 2013 s. 44-45). Lilja (2013 s. 70) beskriver hur hon till en början enbart agerade som en observatör men valde att hjälpa eleverna när det behövdes.

De centrala resultaten visar att förtroendefulla relationer bygger på mellanmänskligheten som sker mellan elev och lärare. Detta bygger på att läraren ger förutsättningar för eleverna att trivas, känna sig trygg och omhändertagen. Lärare som samspelar i möten med eleverna och ser deras helhet blir betydelsefullt för elevernas dag på skolan (Lilja 2013 s. 179-180). För att skapa förtroendefulla relationer till eleverna blir det viktigt för läraren att bemöta och ta hänsyn till elevernas behov, önsknings och bekräfta deras känslor i deras existentiella värld. Det blir särskilt betydelsefullt att eleverna blir lyssnade till, känner sig och blir sedda och bekräftade av lärarna som egna viktiga individer. När eleverna vill berätta något blir det avgörande att läraren bemöter eleven med ett aktivt lyssnande (Lilja 2013 s.103-104). Det blir dessutom avgörande att läraren inte bara tar emot och bekräftar utan också att de agerar på vad eleverna ger uttryck för och stöttar dem i olika situationer (Lilja 2013 s. 112). Dessutom blir en stabil och trygg relation mellan lärare och elev en avgörande grund för elevens lärande och att hen kan känna sig trygg med att läraren finns där för hen oavsett situation (Lilja 2013 s. 122). Slutligen kan de förtroendefulla relationerna prövas, fördjupas och bekräftas mellan lärare och elev, det handlar om hur de bemöter och bekräftar varandra som individer i mötet med varandra (Lilja 2013 s.103, 179-180).

3.2. Det ansvarsfulla mötet

Josefsons (2018) avhandling utgår från det särskilda ansvaret som pedagoger har i mötet med barnen och hur omsorgen synliggörs i förskolan. Josefson (2018 s. 10) undersöker hur omsorg görs och förstås genom det ansvarsfulla mötet. Syftet med studien är att få kunskap om omsorgens viktiga roll och hur pedagoger beskriver sitt ansvar i mötet med den andre – de vill säga barnen – i förskolan. Den teoretiska utgångspunkten för Josefsons (2018 s. 48) avhandling tar avstamp ur närhetsetiken som utgår från de mellanmännsliga aspekterna, de moraliska handlingarna och ansvarsrollernas innebörd. Denna teori möjliggör att analysera hur begreppet ansvar används i relation till omsorgen i mötet med den andre i förskolan. Pedagoger i förskolan kan inte välja att avsätta ansvaret som de har för barns omsorg och trygghet, det är ett krav som pedagoger alltid ska inta (Josefson 2018 s. 51). De moraliska handlingar som pedagogerna gör genom att svara an på den andre har betydelse för de mellanmännsliga mötena mellan pedagog och barn. Detta kan synliggöras genom förtroende, att pedagogerna genuint bryr sig om barnen och att de stöttar dem i deras varande och sårbarhet (Josefson 2018 s. 51). För att besvara avhandlingens syfte har Josefson (2018 s. 71, 75) studerat pedagogers tal genom kvalitativa intervjuer. Informanterna fick beskriva sina erfarenheter och upplevelser om det ansvarsfulla mötet. De som valdes ut var 4 lämpliga pedagoger som handplockades av ansvarig rektor (Josefson 2018 s. 76-77).

Josefsons (2018 s. 152) resultat visar att omsorgs begreppet är komplext och mångfacetterat beroende på vems perspektiv som synliggörs. Det kan handla om att inta ett speciellt förhållningssätt, ett särskilt medvetande och ansvarighet i mötet med barnen. Pedagoger som möter barnet både som behövande och har förmågan att se när barnet kan utforska självständigt visar hur pedagogerna förstår och använder sin ansvarsroll (Josefson 2018 s. 153). Det moraliska ansvaret blir även viktigt för att hantera olika etiska ställningstaganden exempelvis genom beslutsfattanden och handlingar. I dessa situationer måste pedagogen agera med hjälp av sitt omdöme för att främja relationerna och att se till barnets bästa (Josefson 2018 s. 154). Dessutom blir det avgörande att pedagogen tar sitt ansvar och möter varje enskilt barn för att bevara deras goda relation. Relationen mellan barn och pedagog är icke-vald som ofta ter sig asymmetriskt, det blir viktigt att pedagogen intar en fysisk och emotionell närhet till barnen som främjar relationsbygget (Josefson 2018 s. 156-157). Dock finns det utmaningar för pedagogen när det gäller att ta ansvar över att skapa relationer till det enskilda barnet samt att se till hela barngruppen (Josefson 2018 s. 159-160). Det blir viktigt att pedagogen tar sitt ansvar och bemöter barnen omsorgsfullt eftersom barnen är beroende av pedagogernas stöd och närhet i mötet mellan varandra (Josefson 2018 s. 167).

3.3. Lärares relationskompetens

Aspelin (2015 s. 2) presenterar syftet med artikeln där han undersöker olika innebörder av lärarens relationskompetens med stöd av Martin Bubers dialogfilosofiska teori med tillhörande begrepp som ”det mellanmännliga” och ”det sociala”. Aspelin (2015 s. 1-2, 6) beskriver att en professionell relationskompetens behövs när lärare arbetar tillsammans med elever där hen har en förmåga att leva sig in i elevers tankar och livsvärldar, detta har betydelse för att skapa en delad förståelse mellan varandra och som ger förutsättningar för att skapa förtroendefulla relationer. Relationskompetens innebär att läraren har självinsikt, ett särskilt ansvar, krav och förväntningar på att skapa relation till eleverna. En lärare som stöttar, motiverar, tar hänsyn till och visar ett intresse för eleverna har god påverkan på deras fortsatta lärande (Aspelin 2015 s. 2, 5). Eleverna i sin tur har inte samma krav gällande ansvaret om att upprätthålla en god relation. Dock krävs det relationella förutsättningar mellan lärare och elev där vissa kvalitéer behövs för att främja en god relation. Kvalitéer som eftersträvas är omsorg, förtroende, respekt, empati och erkännande mellan elev och lärare. Dessa kvalitéer är avgörande för att uppnå de mål som anges i styrdokumentet på ett medmänskligt sätt (Aspelin 2015 s. 2, 5).

Aspelin (2015 s. 3, 9, 12) menar att de sociala relationerna mellan elev och lärare är grunden där de kan leva sig in i varandras tankar och livsvärldar här och nu. Genom den goda relationen får eleverna förutsättningar till att utvecklas och lära i en trygg gemenskap. Det blir också viktigt att läraren har förståelse över att inte göra överträdelse på elevens integritet men ändå ha ett förhållningsätt som inger närhet och trygghet (Aspelin 2015 s. 9). Aspelin (2015 s. 11) betonar att det är viktigt med en förståelse över att alla är olika och att alla har rätt till att vara den unika individ som hen är och kan bli.

3.4. Pedagogiska relationer i förskolan

År 2014 genomförde Vetenskapsrådet (2015 s. 1-2, 10) ett projekt i uppdrag från regeringen där syftet var att skapa en plattform för kunskapsunderlag till det nybildade skolforskningsinstitutet där bland annat förskolans likvärdighet synliggörs. I delrapporten från SKOLFORSK-projektet skriver fyra forskare om olika områden som de har fördjupad kunskap inom. Perssons (2015 s. 121) intension med rapporten var att ta reda på hur de pedagogiska relationerna mellan pedagog och barn hade för betydelse för barns livslånga lärande. Detta med hjälp av den tillämpade utvecklingspsykologiska teorin som beskriver att barn som kan självreglera sitt sätt att leva har större möjlighet att utvecklas och lära.

Syftet med rapporten var att få en summerad kunskap om relationers betydelse i förskolan och vad de pedagogiska relationerna hade för innebörd för relationens kvalitet samt för barns utveckling och lärande (Persson 2015 s. 122). Persson (2015 s. 125, 136) betonar att en nära relation mellan pedagog och barn har en positiv påverkan för hur barnen utvecklar sin autonomi och hur de senare kommer att uppleva och erfara skolans kommande utmaningar. Dock är

relationen mellan pedagog och barn asymmetrisk men som eftersträvar en ömsesidig förståelse i deras relation som kan gynna barnets självständighet (Persson 2015 s. 136). De pedagogiska relationerna blir därför avgörande och kvalitetsens brännpunkt. Även en nära relation som omfattar värme, närhet och en god interaktion mellan pedagog och barn kan vara avgörande för hur barn kan ges förutsättningar att hantera olika svårigheter (Persson 2015 s. 125-126). Dessutom har de pedagogiska relationerna mellan pedagog och barn betydelse för barns emotionella, sociala och kognitiva dimension som gynnar deras utveckling och lärande nu och för framtiden (Persson 2015 s. 136). Det blir viktigt att pedagogen är känslomässigt närvarande för barnens uttryck och bekräftar barnets tankar och varande. Detta för att barnet ska känna sig förstådd, bekräftad och inkluderad under sin vistelse på förskolan. Dock menar Persson (2015 s. 136) att det finns vissa förhållanden i förskolan som kan påverka de pedagogiska relationerna endera stödjande eller hindrande. Detta kan exempelvis vara stora barngrupper, personaltäthet, pedagogers förhållningsätt eller bristande kompetens som påverkar hur de pedagogiska relationerna utvecklas samt barnens utveckling och lärande (Persson 2015 s. 132-134).

3.5. Med blicken på möten

Pedagoger som möter varje barn här och nu har betydelse för att skapa goda relationer som främjar barns utveckling och lärande. Fredriksson (2019 s. 21-22) vill med sin avhandling framhäva de mellanmännsliga mötena samt de relationella och de kunskapande dimensionerna i förskolans praktik. Syftet är att utveckla en fördjupad kunskap om hur pedagoger använder dialogen i möten med barnen och vilka förutsättningar som finns för pedagogiska möten. Detta eftersom de relationella handlingarna och kunskapsutvecklingen utvecklas ständigt i möten med människor (Fredriksson 2019 s. 22-23). För denna avhandling ligger Bubers dialogfilosofiska teori som utgångspunkt och fokuserar på de mellanmännsliga mötena som ligger till grund för ett vidgat kunnande. Där människor i mötet mellan varandra accepterar och bekräftar den andre oavsett olikheter. Denna teori bygger på att alla människor i relation till varandra är lika mycket värda och att teorin strävar efter en mer human värld (Fredriksson 2019 s. 37). För att besvara studiens syfte har Fredriksson (2019 s. 50, 64) observerat 10 pedagogers tal och handlingar i mötet med barnen. Detta har insamlats med hjälp av kvalitativa data där observationer, ljudupptagningar, visuell dokumentation och videoinspelningar har genomförts.

Studiens resultat pekar på att pedagogers förhållningsätt i mötet med barnen har betydelse för att bygga goda relationer där barnen får uttrycka sig och bli bekräftade för den hen är. Det blir avgörande att pedagoger lyssnar in, förstår och bekräftar i dialogen samt att hen har en förståelse över att de relationella och de kunskapsmässiga faktorerna har påverkan för relationen (Fredriksson 2019 s. 147). Fredriksson (2019 s. 148) anser att ett meningsfullt kunskapande som sker här och nu i en relation mellan pedagog och barn har betydelse för barnets varande. Som pedagog blir det viktigt att prioritera de relationella dimensionerna där de

mellanmänniska värdena ges utrymme för barns möjligheter att växa som person (Fredriksson 2019 s. 148, 150).

3.6. Sammanfattning av tidigare forskning

Forskningens sammantagna resultat visar på betydelsen av hur pedagoger intar ett förhållningssätt som främjar trygghet och relationen mellan pedagog och barn. En pedagog som agerar genom att lyssna in, bekräfta, visar hänsyn, förtroende och empati ger förutsättningar till att en trygg relation utvecklas som kan främja barns utveckling och lärande (Aspelin 2015 s. 1-2, 5-6, 9; Fredriksson 2019 s. 147; Josefson 2018 s. 152-153, 156-157; Lilja 2013 s. 103-104, 122, 179-180; Persson 2015 s. 125-126, 136). Det som skiljer sig mellan forskningsresultaten är hur Persson (2015 s. 136) och Josefson (2018 s. 156-157) synliggör den asymmetriska relationen mellan pedagog och barn där relationen är icke-vald. Det blir pedagogens ansvar att skapa en god relation till barnen som ger förutsättningar att relationen blir symmetrisk och ömsesidig. Aspelin (2015 s. 2,5) menar också att det behövs en relationskompetens där pedagogen tar sitt särskilda ansvar i bemötandet med barnen. Barnen har inte samma ansvar att upprätthålla den goda relationen. Den övriga forskningen som har presenterats belyser inte den asymmetriska relationen lika tydligt i sina resultat då dessa belyser andra aspekter av relationer.

Fredrikssons (2019 s. 148, 150) resultat belyser att de mellanmänniska och det relationella ger barnen möjlighet att växa som person genom mötet mellan pedagog och barn. Detta menar även Lilja (2013 s. 179-180) är betydelsefullt för att bygga och främja förtroendefulla relationer. De förtroendefulla relationerna kan därefter prövas, fördjupas och bekräftas i mötet med varandra (Lilja 2013 s. 179-180). Den tidigare forskningen visar också på utmaningar för att skapa trygga relationer till barnen. Josefson (2018 s. 159-160, 167) och Persson (2015 s. 132-134) menar att pedagoger kan få svårigheter att skapa trygga relationer om barngrupperna är för stora och det förekommer en bristande personaltäthet med låg kompetens.

Forskningen som har presenterats beskriver vikten av att pedagoger och lärare tar ansvar och agerar med ett medvetet förhållningssätt som möjliggör för att skapa ansvarsfulla, trygga och förtroendefulla relationer till barnen. Forskningen belyser även relationens betydelse från olika perspektiv. Detta har väglett och givit oss en fördjupad förståelse och kunskap över relationers betydelse för barns trygghet, utveckling och lärande i förskolan. Med denna kunskap vill vi nu studera hur några förskollärare själva resonerar och uttrycker sig om sitt förhållningssätt samt sitt ansvar för att skapa trygga och sociala relationer för alla barns utveckling och lärande eftersom sociala relationer är komplexa och i ständig förändring.

4. Teoretisk utgångspunkt

Under denna del inleder vi med att presentera främst Maria Fredrikssons (2019) tolkningar av Martin Bubers dialogfilosofiska teori med tillhörande begrepp, *Jag-Du*, *Jag-Det* och det *mellanmänniska*. Fredriksson är universitetslektor i pedagogiskt arbete vid Högskolan Dalarna. Därefter presenterar vi Jonas Aspelin och Sven Perssons (2011) relationella pedagogik med tillhörande begrepp, *relationell pedagogik och ansvar, pedagogiskt förhållningssätt och relationskompetens* samt *kommunikation i det pedagogiska mötet*. Aspelin och Persson är båda professorer i pedagogik och fokuserar på sociala relationer och relationell pedagogik.

Syftet med studien är att öka kunskapen om förskollärares förhållningssätt och hur de uttrycker sig om sitt ansvar för att skapa trygga och sociala relationer för alla barns utveckling och lärande. Vi anser att den relationella pedagogiken fungerar som analysverktyg för att analysera den insamlade empirin. Vi valde den relationella pedagogiken eftersom denna pedagogik belyser relationens betydelse mellan pedagog och barn. Grunden till relationell pedagogik utgår från bland annat Martin Bubers dialogfilosofiska teori. För vår studie blir även den dialogfilosofiska teorin användbar som analysverktyg eftersom den bland annat fokuserar på sociala relationer, ömsesidig förståelse och äkta mellanmänniska möten.

4.1. Martin Buber

Martin Buber var en känd filosof som levde mellan år 1878 och 1965. Under frammarschen av nazistpartiet i Tyskland år 1920–1930 fick Buber erfara hur människor blev illa behandlade av nazisterna. Dessa upplevelser blev grunden för hans filosofi som menar att människor ska ses som alldeles särskilda individer som ska bli accepterade och bekräftade som de är och behandlas lika oavsett skillnader (Fredriksson 2019 s. 37). Buber (1997 s. 28) menar att det blir viktigt i ett samhälle att acceptera och bekräfta varandra i relationen som mänskliga individer. Fredriksson (2019 s. 160) förklarar att Bubers teori visar på de värden som behövs för att skapa en mer humanistisk värld där allas lika värde får ta plats. Det blir viktigt att synliggöra och värdesätta de mellanmänniska relationerna i barns tidiga år, eftersom relationerna har påverkan och lägger grunden för ett gott samhälle (Fredriksson 2019 s. 160). Buber (2004 s. 24-26) förklarar att relationer kan uppfattas på två sätt. Å ena sidan kan det förstås som att sociala relationer finns i samhället och utgör en grund för mänskligt liv i olika möten, å andra sidan som ett mellanmänniskt möte där parterna ingriper en ömsesidighet och en delaktighet inför varandras livsvärld.

4.1.1. Jag – Du, Jag – Det

Buber (1997 s. 7) menar att världen alltid är tvåfaldig och att människans hållning i denna värld också är det beroende på mötet, grundorden i denna värld är ordparet Jag-Du och Jag-Det som utgör människans väsen. Jag-Du relationen har ett egenvärde och ett djup mellan levande

varelser. I ett äkta möte mellan människor där de lever sig in i varandras känslor, visar empati, bemöts av respekt samt visar ömsesidig förståelse och blir berörda av varandras väsen har betydelse i ett Jag-Du möte (Fredriksson 2019 s. 40-41). Jag-Det är det som människan möts och erfår dagligen utan att parterna engagerar sig i varandras varande. Det blir ett objektivt möte som inte är ett äkta möte mellan parterna. Jag-Det mötet kan däremot när som helst bli ett Jag-Du möte beroende på hur mötet utvecklas (Fredriksson 2019 s. 39-40).

4.1.2. Det mellanmännsliga

I det äkta mellanmännsliga mötet innefattar ordparet Jag-Du och det är där som människan blir förverkligad och ses som något unikt (Fredriksson 2019 s. 40-41). Buber (2004 s. 22-25) förklarar att det mellanmännsliga mötet sträcker sig bortom sympatins gränser där människor möter varandra i full ömsesidighet och ser varandra som subjekt. Fredriksson (2019 s. 41-42) tolkar utifrån Bubers dialogfilosofiska teori att det är avgörande att båda parter är delaktiga i varandras livsvärldar för att förverkliga och uppnå det mellanmännsliga mötet. Mellanrummet mellan två människor blir den sanna verkligheten och där det äkta mötet via dialogen kan träda fram och bli något unikt (Fredriksson 2019 s. 41-42). Det mellanmännsliga mötet kan inte planeras utan uppstår när båda parter är närvarande inför varandras existens (Fredriksson 2019 s. 43). När en människa har upplevt ett mellanmännsligt möte finns erfarenheten kvar som ett minne och som hen strävar och längtar efter. En mellanmännslig relation präglas av acceptans, omedelbar närvaro samt ömsesidighet (Fredriksson 2019 s. 42).

4.2. Relationell pedagogik och ansvar

Aspelin (2010 s. 89) tar stöd i Bubers filosofi när han förklarar att det viktigaste yrket är läraryrket eftersom det är där barnen formas och blir en del i samhället. En utbildning av hög kvalitet kännetecknas av kärlek, ansvar och där barnen får möjlighet att skapa tilltro till själv i relationen med andra. Pedagogikens kärna utgår från att svara an på och ta ansvar för tilltal i nuet tillsammans med barnen¹ (Aspelin 2010 s. 91). Människor formas genom de relationer som de möter med andra individer under sin livstid, Jag blir till Jag i mötet med andra människor. Relationen med andra påverkar hur individen antingen ser på sig själv som subjekt eller objekt beroende på hur hen har blivit bemött (Aspelin & Persson 2011 s. 18, 120). Relationer är komplexa och i ständig förändring beroende på situationer och vilka parter som är närvarande i stunden. Varje relation utgör en förgrening till andra människor i ens närhet samt till samhället. Detta kan innebära att goda relationer kan ge förutsättningar för lärande men samtidigt kan sämre relationer hindra lärandet (Aspelin 2010 s. 11). Det blir viktigt att pedagogen har ett gott samarbete med kollegor och föräldrar för att få en förståelse och kunskap om hur de på bästa sätt möter barnen utifrån deras kulturella, sociala och individuella förutsättningar (Aspelin & Persson 2011 s. 49-50).

---

¹ Aspelin använder lärare och elev men för läsvänlighetens skull används i stället pedagog/förskollärare och barn.

Ur denna synvinkel blir det viktigt för pedagogerna att stötta barnen i deras holistiska utveckling genom goda relationer mellan varandra. Detta innebär att pedagogen inte enbart fokuserar på formella mål, förmågor och kunskaper hos barnet. Det som också blir viktigt att betona är att relationen mellan barn och pedagog är asymmetrisk och icke-vald och har en betydande roll för hur barnet förstår och upplever relationen. Det blir betydelsefullt att pedagogen är stabil och tillsammans med barnen skapar en stark och förtroendefull relation. Skulle relationen vara dålig kan det bidra till negativa konsekvenser för barnets utveckling och lärande (Aspelin & Persson 2011 s. 18-19). Å ena sidan om relationen mellan pedagog och barn är ogynnsam kan detta leda till att barnet skapar problembeteenden och får svårigheter med inläring, å andra sidan kan en god, nära och konfliktfri relation mellan pedagog och barn ha betydelse för hur barnet tar sig an framtida utmaningar. En relation som präglas av omsorg, tillit och en god närhet till varandra blir värdefullt för barnet (Aspelin & Persson 2011 s. 54).

Pedagoger har en viktig uppgift i att skapa trygga relationer till varje barn för att stötta dem i deras utveckling och lärande. I den pedagogiska verksamheten blir det särskilt tydligt att trygghetsskapandet blir allt viktigare för pedagogerna att ta ansvar för (Aspelin & Persson 2011 s. 55). För barnen är förskolläraren en vägvisare och en medmänniska som ska ta ansvar för barnens utveckling och lärande i förskolan. Det innebär att hen ska svara an och ansvara för barnens emotionella, kognitiva och sociala utveckling. Genom relationer blir det viktigt att barnen får lära sig att ta ansvar för sig själv och för andra, förskollärare blir därför förebilder i relationsbygget (Aspelin 2010 s. 12).

4.2.1. Pedagogiskt förhållningssätt och relationskompetens

I den pedagogiska relationen innefattar två ömsesidiga faktorer där parterna vill bli förstådd samt att förstå den andre. Det blir betydelsefullt att pedagogen stöttar barnet i den emotionella, sociala och kognitiva dimensionen där hen förstår barnets känslor och intentioner samt hjälper dem att hantera dessa svårigheter tillsammans (Persson 2022 s. 152-153). Aspelin och Persson (2011 s. 115-117) betonar att omsorg och relationer är grunden i barns utveckling och lärande. Där det pedagogiska förhållningssättet får en avgörande roll för relationen mellan pedagog och barn. Det blir viktigt att pedagogen intar en pedagogisk omtanke om det enskilda barnet och bemöter hen på ett respektfullt sätt efter hens unika behov här och nu. Den pedagogiska omtanken förstås som att pedagogen är kärleksfull, ansvarsfull och omsorgsfull mot barnet inom utbildningens särskilda ramar. En pedagog som förkroppsligar sin närvaro tillsammans med barnen kan skapa förutsättningar för att bygga upp förtroendefulla relationer. Viktiga faktorer för att skapa förutsättningar blir att pedagogen engagerar sig och möter barnet som ett subjekt i deras relation (Aspelin & Persson 2011 s. 115-117). Det pedagogiska förhållningssättet kan förstås som att pedagogen besitter en relationskompetens. Detta medför att pedagogen måste använda den med en skicklighet och medvetenhet eftersom hen har en maktposition i relationen med barnen. Pedagogens kunskaper ska därför omsättas i handling och ta ansvar över

att relationen har en god kvalitet (Aspelin 2010 s. 96; Aspelin & Persson 2011 s. 117-118). Det blir viktigt att ha kunskap om sociala relationer och pedagogers förhållningssätt för att gynna barns tid i förskolan (Aspelin & Persson 2011 s. 51).

4.2.2. Kommunikation i det pedagogiska mötet

I det pedagogiska mötet blir det viktigt att vara en uppmärksam lyssnare och känna in barnens känslor för att bygga en trygg relation med barnen (Aspelin & Persson 2011 s. 9-10). Aspelin och Persson (2011 s. 9-10) förklarar att kommunikationen är en värdefull del i den relationella pedagogiken. En pedagog som interagerar och kommunicerar tillsammans med barnen både icke-verbalt och verbalt har betydelse för deras relation och barns sociala utveckling. När kommunikationen är ömsesidig och parterna är aktiva i varandras handlingar kan det utvecklas till en meningsfull relation där de är närvarande inför varandras omedelbara existens (Aspelin & Persson 2011 s. 107-108). Dessutom om pedagogen uppmärksammar barnet som en hel person och möter hen samt försöker förstå hur hen tänker och känner, detta kan bidra till att barnet känner sig viktig och lyssnad på (Aspelin & Persson 2011 s. 155). Aspelin och Persson (2011 s. 156) menar också att det blir värdefullt när pedagogerna avsätter tid till barnen där de kan samtala och lära känna dem som de unika individer de är. När kommunikationen utvecklas till en genuin dialog mellan pedagog och barn blir det viktigt att pedagogen tar vara på möjligheten när den uppstår. Det innebär att de två svarar an på varandras ömsesidiga agerande och delar varandras verklighet (Aspelin & Persson 2011 s. 20, 109).

5. Metod

Nedan beskrivs vårt val av metod som hjälpt oss att uppnå syftet med studien. Sedan beskrivs urval, genomförande, bearbetning av analys och data, forskningsetiska överväganden samt trovärdighet.

5.1. Kvalitativ intervju som metod

En kvalitativ halvstrukturerad intervjumetod användes som möjliggjorde för informanten att beskriva och delge sina uppfattningar och erfarenheter kring kunskapsområdet. Intervjun liknar ett vardagligt samtal men skiljer sig eftersom den har ett bestämt fokus och ändamål (Kihlström 2007 s.48; Kvale & Brinkmann 2014 s. 45). Kvale och Brinkmann (2014 s. 17-18, 41) beskriver att genom en kvalitativ intervjumetod kan informanten delge sina tankar och livserfarenheter, detta skapar förutsättningar för intervjuaren att få en fördjupad förståelse. En professionell halvstrukturerad intervju kräver ett syfte och ett visst område som ska undersökas. Intervjun kan struktureras efter en intervjuguide som har öppna frågor om området (Kvale & Brinkmann 2014 s.45). Eftersom vår intervjuguide var halvstrukturerad blev det avgörande att inte påverka eller ställa ledande frågor som förändrade informantens svar. Kvale och Brinkmann (2014 s. 32) hävdar att intervjuarens förhållningssätt blir viktigt och att hen har en medvetenhet om att

inte ställa ledande frågor som påverkar informanten. Intervjuaren bör dessutom förhålla sig neutralt för att låta informantens tankar och synpunkter träda fram (Dimenäs 2020 s. 34). Kvalitativa intervjuer kan vara komplexa och kräver noggranna förberedelser och att intervjuaren är påläst inom området för att få frågeställningarna besvarade. En flexibel intervjuform av lägre grad av struktur medför också att informanten lättare kan besvara frågeställningarna (Bjørndahl 2018 s. 142; Kvale & Brinkmann 2014 s. 32, 45, 48). Kihlström (2007 s. 48) anser att det blir relevant för intervjuaren att lämna sina åsikter åt sidan och fokusera på informantens erfarenheter och uppfattningar när intervjun genomförs.

5.2. Urval

I studien tillfrågades endast förskollärare om deltagande då läroplan för förskolan (Skolverket 2018 s. 15) anger att det är förskollärares ansvar att skapa trygga och tillitsfulla relationer till barnen. För att få variation i resultatet gjorde vi ett urval av sex förskollärare som har olika lång erfarenhet inom yrket. Förskollärarna som valdes ut är personer som vi på något sätt har haft kontakt med tidigare, detta eftersom det underlättade för oss att hitta informanter under tidspress. Dimenäs (2020 s. 95) förklarar att ett bekvämlighetsurval kan underlätta för dem som ska genomföra en studie eftersom de kan ta kontakt med dem som befinner sig inom närområdet. De utvalda förskollärarna arbetar på olika geografiska områden men med samma socioekonomiska förhållanden, dessutom arbetar de med olika åldersindelningar.

5.3. Genomförande

Inledningsvis valde vi att framställa ett informationsbrev med tillhörande samtyckesblankett (se bilaga 1). Dessa dokument skickades sedan ut till de utvalda förskollärarnas rektorer för att få ett godkännande innan förskollärarna tillfrågades. Dokumenten delades ut digitalt och i pappersform. Förskollärarna fick sedan besvara om de ville delta eller ej via samtyckesblanketten samt ge samtycke verbalt innan intervjun påbörjades. Kvale och Brinkmann (2014 s. 107) förklarar att deltagarna ska informeras om syftet och studiens tillvägagångsätt samt att det är frivilligt att delta och att de när som helst kan avbryta. Vidare skapade vi en intervjuguide (se bilaga 2) för att få reda på hur förskollärare beskriver och resonerar kring sitt förhållningssätt och hur de uttrycker sig om sitt ansvar för att skapa trygga och sociala relationer för alla barns utveckling och lärande. Vi ville säkerhetsställa att intervjun besvarade syftet och de övergripande frågeställningarna för vårt examensarbete. Bjørndal (2018 s. 120) menar att det är relevant att skapa struktur för att säkerhetsställa att intervjuaren får svar på sina teman med tillhörande frågor och håller sig till ämnet. Intervjuguiden delades sedan ut till förskollärarna eftersom vi ville förbereda dem på intervjuens handling och att de därefter kan besvara de öppna frågorna mer djupgående och med eftertanke.

Löfgren (2021 s. 165) menar att platsen och tiden för intervjun spelar roll för informanterna eftersom de lättare kan hålla fokus på innehållet i intervjun. På förskolor är tiden ofta bristfällig,

därför är det betydelsefullt att avsätta och hålla den planerade tiden. Intervjuerna var planerade att pågå under 30 minuter och genomfördes på förskollärarnas arbetsplatser, detta för att de skulle känna sig bekväma, trygga samt underlätta för dem att hålla fokus. Detta gav oss också en möjlighet till att se den icke-verbala kommunikationen hos informanten. Kvale och Brinkmann (2014 s. 131-133) hävdar att kroppsspråket har en betydande roll under den kvalitativa intervjun eftersom den också är en informationsbärare genom gester, kroppshållning och rörelser. Dessutom menar Thurén (2019 s. 41-42) att våra sinnen har betydelse för hur vi hanterar informationen som vi får till oss.

Intervjuerna spelades in på våra telefoner under flygplansläge då det hjälpte oss att vara närvarande och lyssna till vad de berättade. Kvale och Brinkmann (2014 s. 218) menar att ljudinspelning gör det lättare för intervjuaren att fokusera på vad informanten säger samt för att lyssna, analysera och reflektera kring innehållet flera gånger. Vid en ljudinspelning transkriberas ofta innehållet efteråt där intervjuaren återger exakt vad som sades. Detta för att enklare tolka och analysera empirin (Dimenäs 2020 s. 125; Dovemark 2007 s. 148). Vi valde att transkribera ljudinspelningarna för att inte missa något viktigt innehåll.

5.4. Bearbetning av analys och data

Transkriberingen hjälpte oss att lättare jämföra och analysera utsagorna angående förskollärares förhållningssätt och hur de uttrycker sig om sitt ansvar för att skapa trygga och sociala relationer för alla barns utveckling och lärande. Under transkriberingen valde vi att inte ta med ord som inte har någon innebörd samt upprepningar som uppkom. Vi fokuserade enbart på förskollärarnas berättelser för att underlätta bearbetningen av empirin. Dessutom avidentifierades känslig information som delgavs under intervjun och ersattes med fiktiva namn. När transkriberingen var klar läste vi igenom alla intervjuer ett flertal gånger för att sedan analysera och sammanställa empirin fråga för fråga. Under transkriberingen och bearbetningen av empirin kunde vi urskilja likheter och skillnader samt se ett mönster i förskollärarnas svar. Som första steg använde vi ett tematiskt analysverktyg som formade följande teman i vår resultatdel: *Förskollärares beskrivningar om sitt ansvar att skapa trygga relationer, introduktion och trygghet, relationer till barnens vårdnadshavare, förskollärares förhållningssätt, personal- och tidsbrist*. Löfgren (2021 s. 168) förklarar att ett tematiskt analysverktyg kan underlätta för intervjuaren att urskilja likheter, skillnader och mönster i informanternas berättelser. I bearbetningen av empirin kan intervjuaren upptäcka hur informanterna delger sina erfarenheter kring samma kunskapsområde på olika sätt. Sedan kan intervjuaren få syn på återkommande begrepp som blir en del av resultatet i form av olika teman. Som andra steg i analysen använde vi oss av den dialogfilosofiska teorin samt den relationella pedagogiken, dessa utgångspunkter blev vårt vetenskapliga verktyg som hjälpte oss att förstå och analysera resultatet. Vi valde att dela upp resultat och analys för att säkerställa att våra analytiska röster inte blandades ihop med informanternas resonemang och beskrivningar i

resultatavsnittet. Dock hade vi en förståelse för att den valda teorin samt den relationella pedagogiken enbart är två sätt att förstå empirin, hade vi valt en annan teori eller perspektiv hade analysen säkerligen sett annorlunda ut. Dimenäs (2007 s. 105) och Karlsson (2021 s. 16-17) förklarar att det är avgörande att välja en teori med tillhörande begrepp som ett analysverktyg för att få en fördjupad förståelse över den insamlade empirin. Det är viktigt att ha en förståelse över att den valda teorin inte besitter alla sanningar, när en teori väljs utesluts andra teorier och deras begrepp (Karlsson 2021 s.16-17; Nilholm 2021 s.12).

5.5. Forskningsetiska överväganden

Vetenskapsrådets (2017) God forskningssed har varit utgångspunkt för vår studie där etiska riktlinjer har beaktats. Under hela arbetes gång har det insamlade materialet hanterats varsamt för att skydda alla inblandade. Alla som ingår i en studie ska avidentifieras och skyddas från kränkningar och skada (Bjørndal 2018 s.101-102; Vetenskapsrådet 2017 s. 13,20, 40). Innan studiens början delgavs informanterna tydlig information om studiens syfte samt vad det innebär för hen att delta genom ett informationsbrev med tillhörande samtyckesblankett (se bilaga 1). Informanterna ska ha möjlighet att ta ställning till om de vill delta eller ej där samtycke ska ges både muntligt och skriftligt (Löfdahl-Hultman 2021 s. 35; Vetenskapsrådet 2017 s. 26-27). Informanterna informerades om att det var frivilligt att delta och att de kunde avbryta när som helst under studiens gång utan vidare förklaring. Det är krav att informera om syftet med studien och att det är ett frivilligt deltagande där informanterna när som helst kan avbryta sin medverkan innan studien har godkänds och publicerats (Löfdahl-Hultman 2021 s. 35; Vetenskapsrådet 2017 s. 26-27, 40). Eftersom röstinspelning användes under intervjuerna var det viktigt att förhålla sig till GDPR samt konfidentialitet där informanternas personuppgifter och empiri inte delades med obehöriga. Informanternas identitet kodades med fiktiva namn i studien. All insamlad empiri förvarades på lösenordskyddade datorer som endast användes av de ansvariga för studien (Vetenskapsrådet 2017 s. 26-27, 40). Högskolan Dalarnas forskningsetiska nämnd (2023) anger att all insamlad empiri samt alla personuppgifter får max förvaras i 3 år eller till dess att studien är godkänd. Dessutom blir det viktigt att det insamlade materialet endast har använts för studiens syfte (Löfdahl-Hultman 2021 s.36).

5.6. Trovärdighet

Vi valde att vidta en del åtgärder för att öka studiens trovärdighet och pålitlighet. Genom att vi samlade in en tillräcklig mättad empiri på ett strukturerat sätt genom en intervjuguide kunde vi urskilja likheter och skillnader av informanternas svar. Detta möjliggjorde och vägledde oss att undersöka det avsedda. Kihlström (2007 s. 231-232) och Roos (2021 s. 114) klargör att studiens resultat behöver vara giltig, tillförlitlig och trovärdig där insamlingsmetoden är strukturerad, noggrann och i tillräcklig mängd. Vi hade inte möjlighet att genomföra intervjuerna tillsammans eftersom vi befann oss på olika geografiska platser. Men för att öka trovärdigheten valde vi att ljudinspela intervjuerna och därefter transkribera och analysera den insamlade

empirin tillsammans. Genom att vi gjorde detta tillsammans blev det mindre risk för att göra egna tolkningar och slutsatser av informanternas utsagor. Detta stärker Kihlström (2007 s. 231-232) då hon menar att en inspelad intervju är ett användbart verktyg eftersom intervjuaren inte behöver skriva ner informantens yttranden när intervjun pågår. Om intervjuaren inte använder sig av ljudinspelning kan det göra att mycket av informantens svar glöms bort eller tolkas annorlunda. Att arbeta tillsammans med en partner under examensarbetet ökar studiens reliabilitet (Kihlström 2007 s. 232).

6. Resultat

I denna del kommer resultatet presenteras utifrån våra två frågeställningar med underliggande teman för att besvara och uppnå vårt syfte med examensarbetet. Dessa centrala teman har skapats med hjälp av den tematiska analysen som hjälpte oss att urskilja likheter i förskollärarnas berättelser. Vi har sammanställt och jämfört förskollärarnas varierande svar och valt ut citat som informanterna har delgett oss under intervjun. Resultatet bygger på några förskollärares resonemang och beskrivningar angående sitt förhållningsätt samt hur de uttrycker sig om sitt ansvar för att skapa trygga och sociala relationer för alla barns utveckling och lärande.

För att bekanta er med förskollärarna kommer de att med fiktiva namn presenteras nedan.

- Malin tog förskollärarexamen år 1992 och arbetar med barn i åldrarna 3-5år
- Stina tog förskollärarexamen år 2001 och arbetar med barn i åldrarna 3-5år
- Sienna tog förskollärarexamen år 2021 och arbetar med barn i åldrarna 1-5år
- Livia tog förskollärarexamen år 2011 och arbetar med barn i åldrarna 1-3år
- Elsa tog förskollärarexamen år 2019 och arbetar med barn i åldrarna 1-3år
- Amanda tog förskollärarexamen år 1995 och arbetar med barn i åldrarna 3-4år

6.1. Förskollärares resonemang om sociala relationer och dess betydelse för barns trygghet i förskolan

I resultatet framkommer det att samtliga förskollärare anser att sociala och trygga relationer är grunden för barns utveckling och lärande. Förskollärarna beskriver att utan de sociala och trygga relationerna hämmar det barns utveckling och lärande eftersom de inte vågar utforska och prova nya saker. Flera av förskollärarna betonar vikten av att vara intresserad och nyfiken på barnets utforskande och stötta dem i deras livsvärld. Barnen i förskolan ska känna att det finns någon som bryr sig och som alltid finns där för dem.

...Kan jag lita på den här vuxna? Är det någon idé att jag pratar med henne eller honom? Det är det jag tänker på när jag läser av barnen och hur jag påverkar barnets utveckling och lärande. Man får inte svika dem, man måste vara där. Jag måste värna våra relationer, jag måste värna vår kärlek och vår nyfikenhet och vår interaktion. De här mellanmänniska mötena! (Stina 2023).

Förskollärarna menar att om barnet känner sig otrygg i förskolan blir det svårt för dem att tänka, fokusera, ta in information, bearbeta olika intryck och kunskaper.

Jag tänker att den är superviktig utan en social relation i förskolan är det jättesvårt att lära sig saker, för då har du inte den här grundläggande tryggheten. Du har ingen som du kan luta dig emot om det skulle hända någonting, och känner att du inte är trygg som person där du är. Då har man jättesvårt att ta in nya saker du måste liksom komma in, känna att du har en trygg zon att hamna i innan du kan komma vidare till nästa steg. Annars vågar man inte gå utanför sin komfortzon (Sienna 2023).

En av förskollärarna betonar vikten av att ta ansvar och vara närvarande samt stötta barnen i deras emotionella, kognitiva och sociala utveckling för deras livslånga lärande. Det är i mötet med barnen som vi tillsammans bygger den fina och stärkande förskolan där barnen känner en trygghet och kan utvecklas och lära. Vidare förklarar några av förskollärarna att mötet med barnen är ett av de viktigaste mötena för att främja deras känsla av trygghet och för att skapa en god relation. Egenskaper som att visa ömsesidig respekt, acceptans, välvilja och empati är viktiga faktorer för att mötet mellan varandra ska främja relationen. En del av förskollärarna uttrycker att barnen ska känna att de blir sedda och uppleva att de är viktiga varje dag i mötet med pedagogerna i förskolan, detta för att främja deras utveckling och lärande.

Goda relationer i mötet med varandra skapar trygghet. En ömsesidig respekt och en önskan om att vilja varandra väl, att vi känner från båda håll att vi gör vårt bästa för att också vara intresserad och lyssna till varandra. Jag har ju hela den här barngruppen att man uppmärksammar och pratar med alla barn varje dag (Amanda 2023).

6.2. Förskollärares beskrivningar angående sitt förhållningssätt och sitt ansvar för att främja alla barns trygghet i förskolan

I denna del presenteras förskollärarnas beskrivningar om sitt förhållningssätt och sitt ansvar för att främja alla barns trygghet i förskolan. Detta presenteras utifrån fem underteman: *Förskollärares beskrivningar om sitt ansvar att skapa trygga relationer, introduktion och trygghet, relationer till barnens vårdnadshavare, förskollärares förhållningssätt samt personal- och tidsbrist.*

6.2.1. Förskollärares beskrivningar om sitt ansvar att skapa trygga relationer

I intervjuerna uttrycker alla förskollärare att det är deras yttersta ansvar tillsammans med arbetslaget att skapa trygga och sociala relationer till varje barn för att gynna deras utveckling

och lärande. Dessutom är det viktigt för förskollärarna att kontinuerligt ha en dialog med varandra i arbetslaget och ständigt sträva efter att alla barn ska vara trygga och att det finns en gemensam barnsyn. Frågor som berör barnen är viktiga att ta ansvar för, detta kan exempelvis vara att barnen får möjlighet att vara sitt bästa jag, vikten av att inte glömma bort omsorgen och att se till varje barns behov. Det är pedagogernas ansvar att skapa relationer med barnen, barnen har däremot inte detta ansvar menar förskollärarna. De är enstämmiga om att relationen är grunden för att barnen ska känna trygghet och tillit där de i sin tur vågar utforska tillsammans.

Vi har ett jättestort ansvar. Det är ju vi som ska vara barnens trygga punkt här och det är vi som träffar många av barnen nästan flera timmar per dygn än sina egna vårdnadshavare. Vi har ett jätteviktigt ansvar som vi delar, och det är ju vi som ska finnas där och stå där oavsett vad som händer. Vi är ju dem som ska vara deras trygga punkt, och som ett litet barn så är det inte alltid lätt att veta hur man skapar en trygg relation. Så det är vår uppgift att se till att de känner att de får trygga relationer både till barn och vuxna. Man får ju vägleda. Även barnen emellan för att skapa relationer mellan varandra där också (Sienna 2023).

En av förskollärarna beskriver sin ansvarsroll där hon betonar vikten av att vara tydlig i sin kommunikation till barnen för att gynna relationen mellan dem. Hon menar att det hon säger ska stämma överens med hennes ögon, tonläge, mimik och rörelser för att barnet ska känna trygghet och tillit. Fler av förskollärarna förklarar att den verbala och den icke-verbala kommunikationen blir viktig i mötet med barnen för att skapa trygga relationer. Detta genom att visa ett intresse, bekräfta, lyssna in och stötta barnen i deras varande med hela sin förmåga.

6.2.2. Introduktion och trygghet

Fyra av förskollärarna förklarar introduktionens betydelse för barns trygghet i förskolan. De menar att förskollärarnas närvaro är viktig och att de avsätter tid för att lära känna den nya individen. Dessutom berättar dem att de har en introduktion under två veckor för att barnen och deras vårdnadshavare ska få en bra start. Under introduktionen avsätter därför förskolan en pedagog som ska bemöta och ansvara över det enskilda barnets start i förskolan. Förskollärarna menar att denna blir oftast barnets anknytningsperson under barnets förskoletid. Två av förskollärarna förklarar att det är viktigt att ansvarspersonen delger till övriga i arbetslaget angående barnets enskilda behov. Detta för att de ska få de bästa förutsättningarna till att skapa en trygg relation till barnet. Dessutom uttrycker fyra av förskollärarna att det ska vara en välkomnande stämning för alla barn och vårdnadshavare i förskolan för att de ska känna sig omhändertagna och trygga.

Jag märker tydligt i början hur vissa relationer växer snabbare än andra, i alla fall barnen som man har haft sin ansvarspedagog vid sin sida under hela introduktionen. Den relationen blir väldigt nära på en gång. Men sen måste alla pedagoger såklart bygga en god relation med de barn som man inte har haft introduktionen med. Det viktiga tycker jag är att man har en verksamhet som bygger på att alla pedagoger har en god relation till alla barn (Livia 2023).

Några av förskollärarna berättar att det kan se svårigheter vid introduktionen om det uppstår hinder som rubbar introduktionstiden, detta gör att det tar längre tid för barnet att skapa ett förtroende och få en tillit till pedagogerna. De menar att dessa faktorer kan hämma barnens trygghet och det grundläggande relationsbygget mellan pedagog och barn. När många barn ska introduceras i förskolan uttrycker två av förskollärarna att de känner att de inte räcker till för de redan introducerade barnen. Fokuset läggs på barnen som ska introduceras och förskollärarna beskriver att de tolkar de övriga barnens ageranden där de inte blir lika mycket prioriterade som innan.

...Att allt går på löpande band... Alltså 2 veckor och 2 veckor 2 och veckor 2 veckor och då känns det som att vi tar emot de barnen och sen bara ”Nu tar vi nästa”. Och det gör så otroligt ont i hjärtat för att man önskar att man kunde dela på sig, men man kan ju inte det (Elsa 2023).

6.2.3. Relationer till barnens vårdnadshavare

Förskollärarna är enstämmiga om att de ska ta ansvar för att skapa en god relation med vårdnadshavare, detta är avgörande för att de ska känna en tillit och trygghet i att lämna sitt barn på förskolan. Vårdnadshavarna kan i sin tur utstråla den tryggheten till barnet för att visa att det här är en säker plats att ha roligt på. Grunden för barnets vistelse i förskolan blir att relationen mellan vårdnadshavare, pedagog och barn genomsyras av tillit och trygghet mellan varandra menar förskollärarna. För att ta reda på vad barnet behöver för att känna sig trygg behövs en god kommunikation med vårdnadshavarna.

...fortsätta också så att man har vårdnadshavarna trygga med sig hela vägen och att man har utvecklingssamtal där man hinner stämma av saker och också mötet i hallen, liksom att ta tid för familjen så att vi möter föräldrarna på ett bra vis, det skapar ju också det här att föräldrarna känner att på morgonen ”Ja men nu ska vi åka till förskolan och det här blir bra. Det här blir kul” (Livia 2023).

En annan förskollärare menar att det är viktigt att ha kunskap om att barnen inte har valt att vara på förskolan utan att det är vårdnadshavarnas beslut. Hon menar att det är viktigt att det är en välkomnande atmosfär för att barnet ska känna en meningsfullhet. En av förskollärarna utmärker sig i sitt utlåtande när hon beskriver problematiska faktorer angående att skapa trygga relationer till vårdnadshavare och barn. Hon menar att vårdnadshavare som är otrygga och obekväma vid introduktionen har påverkan för relationsbygget mellan förskollärare-vårdnadshavare och förskollärare-barn. Dessutom påpekar hon att barn med otrygga hemförhållanden och barn som har flyttat runt i olika fosterfamiljer kan ha påverkan för hur barnet släpper in och öppnar upp sig för vuxna.

En del av förskollärarna anser att om vårdnadshavarna inte känner en trygghet eller tillit till pedagogerna i ett helhetsperspektiv kan detta påverka barnets trygghet och hur relationerna utvecklas mellan pedagog och barn.

...precis om vårdnadshavare vacklar i sin tilltro till oss. Till exempel skulle det kunna överföras en känsla av otrygghet gentemot oss för barnens del. Och det skulle kunna försvåra arbetet att skapa trygghet (Malin 2023).

6.2.4. Förskollärarens förhållningsätt

I intervjuerna framkommer det att förskollärarna anser att deras förhållningsätt har betydelse för att främja relationen mellan förskollärare och barn. En förskollärare som är kärleksfull, närvarande, lyhörd, bekräftande, visar empati, samt har ett intresse och engagemang om barnets hela person har betydelse för hur relationen kan utvecklas mellan dem. Resultatet påvisar att alla förskollärare betonar att det är viktigt att alla barn i förskolan ska få känna sig fantastiska, meningsfulla och viktiga samt att alltid bekräfta det goda hos barnen. I förskollärarnas förhållningsätt blir det viktigt att avsätta tid till barnen för att på bästa sätt lära känna varandra. Förskollärarna är enstämmiga om att alla barn har samma värde och att det genomsyras i deras förhållningsätt som även avspeglas i barnens omsorg och bemötande om varandra. Förskollärarna menar att en relation där förskolläraren bekräftar, förstår och använder sin retorik på ett medvetet sätt har betydelse för hur barnet kan växa, förstå och se på sig själv samt andra.

Jag tycker ju om barnen som jag har på förskolan med alla sina krumelurer och hur de än är. Alla har ju så goda egenskaper, och jag som förskollärare ska hitta de rätta nycklarna för att få fram allt det där bästa. Och att man då möter med ett intresse för deras person, deras liv. Glädjas med sörjer med, har nyfikenhet på vad de har gjort, hemma och här (Amanda 2023).

En av förskollärarna beskriver att mötet med barnen är det viktigaste mötet och att de vuxna måste ha kunskap om att de besitter en stor makt bara genom deras uppenbarelse. Hon förklarar att förskollärare måste vara varsam med den makten i mötet med barnen. Majoriteten av förskollärarna menar också att deras ambition är att ha en nära relation till alla barn, men att de har en acceptans över barnets integritet. Om barnet påvisar att hen har en godare relation med en annan pedagog blir det viktigt att lyssna och acceptera det, men ändå visa att barnet är lika viktig ändå. Det blir avgörande att säkerställa att varje barn har en nära relation till någon av pedagogerna för deras trygghet i förskolan, dialogen i arbetslaget blir därför en betydelsefull faktor menar förskollärarna.

Men det som jag också tycker är väldigt viktigt är att man kanske inte alltid behöver ha lika nära relation med alla barn för att vi alla är olika. Om vi till exempel har märkt att det här barnet knyter sig an lite lättare till dig, då kanske du ska hjälpa barnet vid blöjbyten eller i andra svåra situationer, eller när man ska säga hejdå på morgonen till sin förälder. Men också självklart att man ska turas om och sådana grejer, men att man bara kan hjälpas åt. Att man inte tänker att det är ett misslyckande utan att det är en bra egenskap att vi känner av och lyssnar till vad barnet vill, att vi tar hänsyn till barnets integritet (Elsa 2023).

6.2.5. Personal- och tidsbrist

Majoriteten av förskollärarnas berättelser synliggör att personalbrist är en faktor som försvårar arbetet med att skapa och bevara trygga relationer till varje barn. De menar att om det är mycket sjukdomar i arbetslaget kan det i värsta fall utgöra att en förskollärare blir ensam med 20 barn, detta påverkar i sin tur deras chans till att skapa trygga och förtroendefulla relationer till barnen. Vidare förklarar förskollärarna att vikarier är betydelsefulla och viktiga, men om det kommer främmande och nya vikarier som barnen inte känner kan barnen känna en otrygghet som bidrar till stress både hos barnen och pedagogerna. Personalbrist påverkar även tiden i verksamheten som ofta kan upplevas som stressig när det fattas ordinarie personal. Förskollärarna menar att det blir ett större ansvar för dem när de arbetar med nya vikarier som ännu inte kan rutinerna i verksamheten. Detta bidrar till att tid ibland tas från barngruppen för att få verksamheten att rulla menar förskollärarna.

...Det kan samtidigt vara om det är personal som blir sjuka och vi får inte in en vikarie eller man får in en vikarie och det kanske inte riktigt klickar eller fungerar mellan oss. Jag känner personligen också att det är mycket svårare för en okänd vikare att komma in och arbeta hos de små barnen. För de har ju ingen relation till varandra. De har ju ingenting, de har ingen anknytning. De är ju en total främling. Barnen vet ju att "Jag ska inte lita på någon främling" (Elsa 2023).

Resultatet från samtliga förskollärare menar också att personalbristen kan leda till att pedagogerna inte hinner lägga den tid som de vill på barnen. Två av förskollärarna berättar om vikten av att ta sig tid att vara med barnen när det är rörigt på avdelningen. De menar att relationer mellan varandra behöver prioriteras även i sådana situationer och att det är förskollärarens ansvar att se till att skapa ett lugn i barngruppen.

Viktiga faktorer för att skapa trygga och sociala relationer mellan pedagog och barn blir...Nu ska vi se, tid, nyfikenhet och glada ögon. Att ge barnets förutsättningar att uppleva trygghet, att få vara och känna allt som barnet är. Att bekräfta barnet. Jag ser dig, du är viktig, jag finns här för dig, du kan lita på mig och jag står till ditt förfogande (Malin 2023).

6.3. Sammanfattning av resultatet

Resultatet visar att förskollärarna är enstämmiga om att sociala relationer och barns trygghet i förskolan är grunden för barns utveckling och lärande. Utan relationer och trygghet hämmar det barnets utveckling och lärande eftersom barnen inte vågar utforska menar samtliga förskollärare. En förskollärare som är nyfiken, intresserad och stöttar barnen i deras livsvärld är en viktig del för barnens trygghet. Några av förskollärarna beskriver att det viktigaste mötet är mötet med barnen, där de visar ömsesidig respekt, acceptans och empati. Förskollärarna förklarar att alla barn har samma värde och det ska genomsyras i deras förhållningsätt. De menar också att det blir viktigt att ta hänsyn till barnens integritet och att det blir betydelsefullt att alla barn har en nära relation till någon av pedagogerna, detta för att säkerhetsställa barnens trygghet. De förklarar att det blir avgörande i deras förhållningsätt att alla barn får känna sig

fantastiska, betydelsefulla och att de alltid bekräftar det goda i barnen. Alla förskollärarna betonar att det är deras ansvar att skapa sociala och trygga relationer till varje barn och att det ansvaret aldrig ska läggas på barnen. Förskollärarna berättar om introduktionens betydelse och att en god relation mellan förskollärare och vårdnadshavare främjar barnets trygghet och trivsel i förskolan. Några av förskollärarna förklarar också om vårdnadshavarna inte känner trygghet eller tillit till pedagogerna drabbar det barnets trygghet och relationsbygget mellan pedagog och barn. Samtliga förskollärare delger att personal- och tidsbrist är faktorer som påverkar och försvårar deras arbete med att skapa trygga relationer för alla barns utveckling och lärande.

7. Analys

I detta avsnitt kommer en del av resultatet ytterligare att analyseras efter Maria Fredrikssons (2019) tolkningar av Martin Bubers dialogfilosofiska teori med tillhörande begrepp som *Jag-Du och Jag-Det* samt *det mellanmännsliga*. Vi kommer även att använda Aspelin och Perssons (2011) relationella pedagogik med tillhörande begrepp som är *relationell pedagogik och ansvar, pedagogiskt förhållningssätt och relationskompetens* samt *kommunikation i det pedagogiska mötet*.

7.1. Jag-Du och Jag-Det samt det mellanmännsliga

I förskollärarnas beskrivningar synliggörs tydliga exempel på hur de möter och svarar an på barnens varande genom att visa en ömsesidig respekt, acceptans, välvilja och empati. Dessa faktorer blir viktiga för att utveckla en god relation till varandra och som ger förutsättningar att förskolläraren och barnet möts i ett *Jag-Du* möte. Det gäller att förskolläraren agerar och tar vara på när sådana tillfällen ges eftersom *Jag-Du* mötet uppstår när båda parterna visar en ömsesidighet till varandra (Fredriksson 2019 s. 40-41). Dessutom menar flera av förskollärarna att det blir viktigt att vara nyfiken och intresserad samt stötta barnen i deras livsvärld. En förskollärare som genuint bryr sig om barnen och som alltid finns där för dem öppnar upp för ett *Jag-Du* möte. Ett *Jag-Du* möte är ett äkta möte där båda individerna möts i varandras verklighet där de visar en ömsesidig förståelse och relaterar till varandras känslor och visar empati (Fredriksson 2019 s. 40-41). I förskollärarnas beskrivningar synliggörs det att de flesta möten var *Jag-Det* möten men att förskollärarna ofta strävar efter att möta barnen i ett *Jag-Du* möte. Buber (1997 s. 7) menar att världen är tvåfaldig och att ordparet *Jag-Du* och *Jag-Det* utgör människans väsen.

I resultatet framkommer det också att förskollärarna ser mötet med barnen som en viktig faktor för att skapa en genuin relation till varandra. För en av förskollärarna är det viktigt att värna om relationerna, om kärleken och nyfikenheten till varandra för att värna om den mellanmännsliga relationen. I ett mellanmännsligt möte innefattar ordparet *Jag-Du* som förstås som att människor möter varandra i en full ömsesidighet och är delaktiga i varandras livsvärldar (Buber 2004 s.

22-25). Vidare kan många av förskollärarnas berättelser om de möten som de upplevt förstås som ett *Jag-Det* möte eftersom det är det vanligaste mötena i förskolans kontext. Dessutom förklarar några förskollärare att när det förekommer många introduktioner på löpande band och när tiden inte räcker till för att vara helt närvarande i barnens varande påverkar det deras relation. Det kan förstås som att tiden inte räcker till för att ett äkta Jag-Du möte ska få möjlighet att framträda. Ett Jag-Det möte är ett objektivet möte som förekommer i det vardagliga livet utan att de inblandade lever sig in i den andres omedelbara varande (Fredriksson 2019 s. 39-40).

Förskollärarnas svar synliggör också att det är viktigt för dem att varje barn skulle ha en god relation och anknytning till någon av pedagogerna och inte ta illa vid sig om barnet valde en annan pedagog före. Detta kan tolkas som att förskollärarna har förståelse och kunskap om att ett äkta Jag-Du möte kan uppenbara sig för barnet tillsammans med en annan pedagog om de är ömsesidigt öppna och beredda när det unika tillfället ges.

7.2. Relationell pedagogik och ansvar

Resultatet kan analyseras som att förskollärarna arbetar efter en *relationell pedagogik* men att de beskriver det på varierade sätt. Exempel som beskrivs är förskollärarens medvetenhet om att skapa stabila och trygga relationer till barnen, samt att förskolläraren har ett genuint bemötande och agerande, visar kärlek och omsorg om barnet och tar *ansvar* över barnets utveckling och lärande. Förskollärarna menar att det blir viktigt att möta alla barn som unika och att ha en retorik som avspeglar alla människors lika värde. Aspelin (2010 s. 89, 91) menar att en utbildning som består av relationer, kärlek, ansvar om och för barnet samt där pedagogen ger barnen förutsättningar att skapa tilltro till sig själv är kvalitéer som behövs i en relationell pedagogik. En nära och god relation mellan pedagog och barn har påverkan på hur barn vågar ta sig an utmaningar i framtiden (Aspelin & Persson 2011 s. 54). Dock menar majoriteten av förskollärarna att personal- och tidsbrist är hämmande faktorer som ofta påverkar deras möjligheter att skapa och bevara trygga och förtroendefulla relationer till barnen. Exempelvis är det när ordinarie personal är sjuka och okända vikarier arbetar som inte känner barnen eller känner till verksamhetens rutiner. Detta kan analyseras som att förskollärarna inte får rätt förutsättningar att upprätthålla och ta ansvar för en god relationell pedagogik och som påverkar barnens trygghet och relationsskapande negativt. Aspelin och Persson (2011 s. 54) förklarar att en ogynnsam relation mellan pedagog och barn kan påverka barnets inläring.

Fyra av förskollärarna berättar att introduktionen ska vara välkomnande och att de ska ta ansvar för att skapa en god relation till barnet och deras vårdnadshavare. Samtliga förskollärare förklarar att det är betydelsefullt att ha en god relation till barnens vårdnadshavare för att vårdnadshavarna ska känna trygghet och tillit till pedagogerna. Detta i sin tur kan leda till att vårdnadshavarna utstrålar en trygghet till barnen som gör att de känner sig trygga och vågar utforska. Aspelin och Persson (2011 s. 49-50) menar att det är viktigt att ha ett gott samarbete

med vårdnadshavare för att få en förståelse och kunskap om hur de på bästa sätt möter barnen utifrån deras behov och förutsättningar. Dock menar en av förskollärarna att det är vårdnadshavarna som har valt att ha sitt barn på förskolan och att barnet anpassar sig efter det. Detta kan förstås som att relationen mellan pedagog och barn är icke-vald och asymmetrisk. En pedagog som har kunskap om dessa maktförhållanden och bygger en förtroendefull relation till barnet kan ha en positiv inverkan på relationen mellan dem (Aspelin & Persson 2011 s. 18-19). Förskollärarna menar att det är deras yttersta ansvar att skapa trygga och sociala relationer till varje barn tillsammans med arbetslaget. Ansvaret för att skapa relationer ligger alltid på den vuxne och aldrig på barnet. Fler av förskollärarna berättar också att det är deras ansvar att skapa trygga relationer till barnen för att gynna deras holistiska utveckling. En av förskollärarna förklarar vikten av att ta ansvar för hela sitt agerande i mötet med barnet, det hon säger ska stämma överens med hela hennes kroppsliga uttryck. Hon menar att det blir viktigt att synliggöra att hon ser, hör och förstår hela barnets livsvärld för att barnet ska känna sig trygg och viktigt i deras relation. Det blir avgörande att pedagogerna agerar som förebilder i relationen med barnen och tar ansvar för deras utveckling och lärande (Aspelin 2010 s. 12; Aspelin & Persson 2011 s. 55).

7.3. Pedagogiskt förhållningssätt och relationskompetens

Förskollärarna är enstämmiga angående det *pedagogiska förhållningssättet* när de beskriver att varje barn ska känna sig meningsfull och viktig i förskolan. De menar att ett pedagogiskt förhållningssätt som genomsyras av att förskolläraren är kärleksfull, engagerad, närvarande och bryr sig om barnets hela person har betydelse för relationen mellan pedagog och barn. Detta stärker Aspelin och Persson (2011 s. 115-117) när de förklarar att det pedagogiska förhållningssättet förstås som att pedagogen visar omtanke och är kärleksfull samt tar ansvar för det enskilda barnet och deras relation. Förskollärarna uttrycker att en relation som består av bekräftelse, förståelse och där förskolläraren använder sin retorik på ett medvetet sätt har betydelse för relationsskapandet samt hur barnet kan förstå sig själv och andra. En av förskollärarna berättar att det är hennes ansvar att vara närvarande och stötta barnen i deras kognitiva, sociala och emotionella utveckling genom hennes bemötande och retorik för att gynna deras trygghet, relation till andra och barnets utveckling och lärande. Aspelin och Persson (2011 s. 115-117) menar att en relation som består av en bekräftelse samt förståelse om den andre blir faktorer som påverkar den pedagogiska relationen. En pedagog som stöttar barnen i deras emotionella, kognitiva och sociala dimensioner där hen visar förståelse och hjälper barnet har betydelse för att hantera olika situationer och svårigheter som kan uppstå (Persson 2022 s. 152-153). Resultatet kan analyseras som att förskollärarna besitter en *relationskompetens* som de använder i sitt pedagogiska förhållningssätt till barnen. En av förskollärarna förklarar hennes särskilda maktposition i mötet med barnen, där hon använder sin relationskompetens och tar ansvar över den asymmetriska relationen på ett medvetet och varsamt sätt. Det blir avgörande att pedagoger använder sin relationskompetens i mötet med

barnen eftersom de besitter en maktposition i relation till dem och därför blir det viktigt att använda den med en medvetenhet och försiktighet (Aspelin 2010 s. 96; Aspelin & Persson 2011 s. 117-118).

7.3.1. Kommunikation i det pedagogiska mötet

Majoriteten av förskollärarna beskriver att den icke- och den verbala *kommunikationen* är värdefull för att skapa en trygg och ömsesidig relation. Viktiga faktorer som att lyssna in och bekräfta barnen och hans känslor samt vara genuint intresserad av barnets varande gynnar relationen menar förskollärarna. När en genuin dialog uppstår i det *pedagogiska mötet* blir det viktigt att pedagogen svarar an och tar vara på samtalet när det uppstår. Det blir då betydelsefullt att pedagogen lyssnar och förstår hela barnets varande och ger en känsla av att barnet känner sig viktig och lyssnad på (Aspelin & Persson 2011 s. 107-109, 120, 155-156).

8. Diskussion

Syftet med studien är att öka kunskapen om förskollärares förhållningsätt och hur de uttrycker sig om sitt ansvar för att skapa trygga och sociala relationer för alla barns utveckling och lärande. I detta avsnitt inleder vi med att diskutera vår valda metod som förklarar varför vi har valt den kvalitativa insamlingsmetoden för att besvara vårt syfte med tillhörande frågeställningar. Därefter kommer vi diskutera resultatet med hjälp av tidigare forskning, bakgrundsavsnittet samt med den dialogfilosofiska teorin och den relationella pedagogiken. Löpande i resultatdiskussionen använder vi förskollärare eller pedagog samt barn för att underlätta förståelsen för läsaren även om referenserna använder olika benämningar som exempelvis lärare och elev.

8.1. Metoddiskussion

För att få möjlighet att besvara vårt syfte diskuterade och reflekterade vi kring val av metod som var lämpligast att använda. Vi kom överens om att den kvantitativa metoden och observationer inte hade bidragit med tillräckligt fördjupade svar för att besvara vårt syfte. Den kvantitativa metoden fokuserar ofta på mätbara resultat, detta var inget vi ville belysa eftersom vi fokuserade på förskollärarnas erfarenheter. Vi valde en halvstrukturerad kvalitativ intervjumetod eftersom vi ansåg att denna metod skulle bidra med ökad kunskap om förskollärares olika resonemang och beskrivningar om deras förhållningsätt och hur de uttrycker sitt ansvar för att skapa trygga och sociala relationer för alla barns utveckling och lärande. Av tidigare erfarenheter har vi lärt oss hur viktigt det är att vara påläst inom området som ska studeras då tidigare upplevelser av att intervjua har varit komplicerade, detta eftersom vi inte har haft tillräckligt med kunskap för att förstå allt som informanten delgav. Därför valde vi att ta del av aktuella debatter, litteratur, forskning, styrdokument samt lagar innan intervjuguiden skapades för att få en god förförståelse om kunskapsområdet. Detta möjliggjorde

för oss att forma relevanta frågor till vår intervjuguide. Detta stärker Bjørndahl (2018 s. 142) samt Kvale och Brinkmann (2014 s. 32, 45, 48) när de beskriver att intervjuer kan vara komplexa och bör planeras noga samt att intervjuaren är påläst på ämnet. Vi skapade sedan en intervjuguide med öppna frågor för att hålla oss till ämnet. Om vi inte hade varit medvetna och skapat en halvstrukturerad intervjuguide kunde det ha orsakat konsekvenser där vi exempelvis ställde ledande frågor som förändrade förskollärarnas svar, detta hade även påverkat studiens trovärdighet. Vi menar därför att det blir relevant att ha kunskap om intervjuens komplexitet och låta förskollärarnas erfarenheter och uppfattningar få träda fram. Kihlström (2007 s. 48) anser att intervjuaren bör ha ett bestämt fokus och ändamål för att genomföra och säkerställa att hen får svar på sina frågeställningar genom exempelvis en halvstrukturerad kvalitativ intervjuemetod. Vi valde att skicka ut intervjufrågorna innan för att förskollärarna skulle få möjlighet att få en förståelse om kunskapsområdet och besvara frågorna med ett riktat fokus, samt för att värna om deras dyrbara tid. Däremot om vi inte hade skickat ut frågorna innan hade kanske förskollärarna inte haft samma förutsättningar att fundera och reflektera över frågorna och dess betydelse. Detta hade möjligtvis påverkat den avsatta tiden då intervjun säkerligen hade tagit längre tid samt att svaren eventuellt inte hade blivit lika utförliga. För att ge förskollärarna de bästa förutsättningarna till att delta erbjöd vi att intervjun skulle genomföras på respektive förskola. Löfgren (2021 s. 165) stärker detta då han menar att tiden i förskolan är dyrbar och otillräcklig, det blir betydelsefullt att intervjun äger rum på förskollärarnas arbetsplatser då det blir lättare att hålla den planerade tiden och fokusera på ämnet. Om vi inte hade erbjudit att intervju på förskollärarnas arbetsplatser hade detta eventuellt påverkat antalet deltagande informanter i vår studie.

För oss blev det viktigt att vidta etiska överväganden för att skydda förskollärarnas identiteter. Om vi inte hade följt Vetenskapsrådets (2017) etiska aspekter hade det stridit mot riktlinjerna samt berövat förskollärarnas anonymitet och förtroende. Bjørndal (2018 s.101-102) betonar att alla ska avidentifieras och skyddas mot kränkningar och skada i en studie, det blir viktigt att materialet hanteras varsamt. För att öka trovärdigheten ytterligare för vår studie valde vi att transkribera den inspelade empirin tillsammans, detta för att kritiskt granska och säkerställa att vi skrev ner förskollärarnas exakta resonemang och beskrivningar. Om vi hade transkriberat enskilt hade förskollärarnas svar möjligen inte varit lika trovärdiga då vi kunde ha missat att skriva ner förskollärarnas erfarenheter och uppfattningar korrekt.

Vi förstår att våra teoretiska utgångspunkter är enbart två sätt att förstå empirin. Hade vi valt en annan teori eller perspektiv hade säkerligen empirin analyserats på ett annorlunda sätt som kanske inte belyst vårt syfte. Vi har tidigare diskuterat om anknytningsteorin hade varit en lämplig teori att analysera efter, men efter en stunds övervägande föll valet på de valda teoretiska utgångspunkterna eftersom dessa fokuserar på relationens betydelse. Dimenäs (2007 s. 105) och Karlsson (2021 s. 16-17) betonar att det blir viktigt att välja perspektiv med

tillhörande begrepp för att analysera och få en fördjupad förståelse. Dessutom menar Nilholm (2021 s. 12) att det blir relevant att ha kunskap om att teorier inte besitter alla sanningar och när en teori väljs utesluts andra.

8.2. Resultatdiskussion

Resultatdiskussionen har delats upp i tre underrubriker som svarar mot syftet samt våra frågeställningar. Dessa underrubriker har framställts och omskapats utifrån våra analytiska teman som är följande: *Förskollärares pedagogiska förhållningssätt och ansvar, det mellanmänniska, Jag-Du och Jag-Det mötet samt pedagogiskt möte.*

8.2.1. Förskollärares pedagogiska förhållningssätt och ansvar

Förskollärares förhållningssätt och ansvar har en betydande roll för barnens trygghet, utveckling och lärande. Alla som arbetar inom förskolan blir viktiga förebilder för barnens förståelse över hur människor agerar och värnar om varandra i ett demokratiskt samhälle (Skolverket 2018 s. 2, 9-10). I det analyserade resultatet menar förskollärarna att en god relation med vårdnadshavare har stor betydelse för barns trygghet, utveckling och lärande. Vi kan urskilja likheter med det som Aspelin och Persson (2011 s.49-50) skriver när de förklarar att ett gott samarbete mellan pedagog och vårdnadshavare gynnar pedagogens förhållningssätt att möta barnen utifrån deras kulturella, sociala och individuella förutsättningar. Däremot om relationen mellan pedagog och vårdnadshavare är ostabil kan barnens trygghet och deras lust att lära påverkas negativt. Aspelin (2010 s. 11) menar att relationer är komplexa och är i ständig förändring beroende på situation och vilka som är närvarande. Å ena sidan kan goda relationer främja barnens lärande, å andra sidan kan en otrygg relation hämma barnens lärande (Aspelin 2010 s. 11). Samtliga förskollärare menar att goda relationer mellan pedagog, vårdnadshavare och barn som genomsyras av tillit och trygghet är en del av grunden för barnens vistelse i förskolan.

Resultatet kan också förstås utifrån förskollärarnas resonemang att förskollärare som har en relationskompetens och medvetet agerar utifrån sina kunskaper kan gynna relationen mellan pedagog och barn. Aspelin (2015 1-2, 6) förklarar att en relationskompetens behövs i relationsskapandet där pedagogen² tar sitt särskilda ansvar samt stöttar, motiverar och tar hänsyn till barnets förmågor. Pedagogens förhållningssätt kan skapa förutsättningar för barnets relationsskapande samt för hans utveckling och lärande nu och för framtiden. Samtidigt blir det viktigt att förskolläraren använder sin relationskompetens på ett varsamt sätt eftersom relationen mellan pedagog och barn ofta är asymmetrisk (Josefson 2018 s. 156-157; Öhman 2021 s. 129-130,132).

---

² Aspelin använder lärare och elev men för läsbarhetens skull används pedagog/förskollärare och barn

En förskollärare beskriver sina erfarenheter och uppfattningar om maktens innebörd, hon menar att det är ytterst viktigt att förskollärare använder sin kompetens på ett medvetet sätt i mötet med barnen. Förskollärarna förklarar även att det blir viktigt att se till barnets integritet och acceptera om barnet väljer en annan pedagog före en själv. Det kan exempelvis handla om att barnet har en närmare relation till den pedagogen som hen känner sig tryggare med. Aspelin (2015 s. 9, 11) lyfter vikten av att förskollärare ska skapa trygga och nära relationer till varje barn där de får känna att de är en del av gemenskapen, men samtidigt att förskolläraren har en förståelse över att inte göra övertramp på barnets integritet eftersom alla barn är unika och har olika behov. Dessutom anges det i läroplanen för förskolan (Skolverket 2018 s. 3) att förhållningsättet hos alla som arbetar i förskolan ska värna och respektera om barnets integritet. Förskollärarna i studien menar också att det blir avgörande att de tar sitt fulla ansvar över relationen och skapar en trygg relation till alla barn. Här ser vi likheter med vår studie och Josefsons (2018 s. 154, 167) studie när hon förklarar att pedagoger alltid måste ta sitt ansvar och se till barnets bästa samt agera med sitt omsorgsfulla omdöme för att gynna deras relation.

Förskollärarna beskriver att ett förhållningsätt som genomsyras av kärlek, lyhördhet, närvaro, empati samt visar ett engagemang om barnets hela person har betydelse för relationen mellan pedagog och barn. Förskollärarna betonar att alla barn ska få känna sig fantastiska, meningsfulla och viktiga där förskollärarna alltid bekräftar det goda hos barnen för att främja relationen. Däremot synliggörs det i studien att om det uppstår oförutsedda händelser som exempelvis personalbrist kan det leda till att detta påverkar förskollärarnas tid till att ge varje barn uppmärksamhet och trygghet. Detta kan förstås som att förskollärarnas förhållningsätt påverkas negativt om de får sämre förutsättningar till att skapa trygga relationer som i sin tur kan påverka barnens trygghet, utveckling och lärande. Här blir det tydligt att vår studie och Perssons (2015) delrapport har liknade resultat. Han lyfter att relationerna kan påverkas positivt eller negativt beroende på vilka förhållanden som råder i förskolan (Persson 2015 s. 132-134, 136).

8.2.2. Det mellanmännsliga, Jag-Du och Jag-Det mötet

I det analyserade resultatet kan det förstås som att förskollärarna strävar efter att möta barnen med en mellanmännslighet och ge förutsättningar till att ett Jag-Du möte ska framträda. Detta är en viktig faktor för att bygga och stärka en genuin relation där mötet präglas av acceptans, ömsesidighet och delaktighet till varandra. Aspelin (2010 s. 19, 90) menar att förskolläraren har ett viktigt uppdrag att vägleda barnen och skapa ett förtroende som möjliggör för dem att möta andra människor i den mellanmännsliga dimensionen. Det blir betydelsefullt att både förskollärare och barn är närvarande, förstår och delger varandras livsvärldar för att ett mellanmännsligt möte ska uppstå. Fredriksson (2019 s. 40-41, 43) förklarar att det mellanmännsliga mötet måste ske i full ömsesidighet där parterna ser varandra som subjekt, detta sträcker sig bortom sympatiens gränser som möjliggör för att ett Jag-Du möte ska träda

fram. En del av förskollärarna menar att en hämmande faktor kan vara personal- och tidsbrist som påverkar deras möjligheter till att möta barnen i ett mellanmänniskt möte. Även om förskollärarna skulle ta sig tid och sträva efter ett mellanmänniskt möte med barnet är det inte säkert att hen är mottaglig, eftersom båda måste vara delaktiga och genuint intresserade i varandras livsvärld. Fredriksson (2019 s. 148, 150) betonar att pedagogerna måste prioritera och värna om relationen där de mellanmänniska värdena får ta plats, dessa värden kan ge barnet förutsättningar att växa som person. Vidare blir det mellanmänniska mötet och samspelet mellan pedagog och barn betydelsefullt för barnets tid i förskolan, där hen får trivas och får känna sig trygg samt omhändertagen av pedagogerna (Lilja 2013 s. 179-180). Utifrån analysen kan förskollärarnas beskrivningar och resonemang visa på de mellanmänniska dimensionerna där de strävar efter att barnet ska trivas, vara trygg och känna att de är viktiga för att främja relationsskapandet. Fredriksson (2019 s. 42) klargör att de som en gång har upplevt ett mellanmänniskt möte strävar efter att återuppleva detta eftersom mötet finns kvar som ett fint minne.

Det analyserade resultatet visar å ena sidan som att vissa möten mellan pedagog och barn blir mer som ett Jag-Det möte eftersom de inte delar varandras direkta livsvärld, å andra sidan kan mötet mellan pedagog och barn ge förutsättningar för att ett Jag-Du möte ska uppstå om båda är medvetna och öppna när det inträffar. Fredriksson (2019 s. 39-40) förklarar att ett Jag-Det möte kan när som helst utvecklas till ett Jag-Du möte om båda parter delar varandras omedelbara existens. När förskollärarnas svar analyseras synliggörs vikten av att de är uppmärksamma och ger barnet förutsättningar att uppleva ett mellanmänniskt Jag-Du möte. Barnet har lättare att uppleva ett Jag-Du möte tillsammans med en pedagog som barnet har en god anknytning och relation till. Däremot om barnets trygga vuxna inte är på förskolan kan barnet ha svårare att uppleva ett äkta Jag-Du möte om hen inte är öppen för det. Fredriksson (2019 s. 41-42) menar att det mellanmänniska mötet är något unikt som sker när båda parter är delaktiga i varandras livsvärld. Om pedagogen eftersträvar ett mellanmänniskt möte men om barnet inte är öppen för det, kommer inte ett mellanmänniskt Jag-Du möte uppstå eftersom båda parter måste vara öppna när ögonblicket ges (Fredriksson 2019 s. 39-40).

8.2.3. Pedagogiskt möte

Ur resultatet framkommer det att förskollärarna menar att barnen behöver känna sig viktiga och lyssnade på för att en ömsesidig kommunikation ska ske mellan pedagog och barn. Aspelin och Persson (2011 s. 107-108) förklarar att en ömsesidig kommunikation där båda är närvarande i varandras existens är en betydelsefull faktor för hur relationen mellan dem utvecklas. Vidare visar det analyserade resultatet att majoriteten av förskollärarna anser att den icke- och den verbala kommunikationen är dyrbar för att främja en ömsesidig och trygg relation till barnen. Å ena sidan blir kommunikationen viktig för att en genuin dialog ska få möjlighet att framträda där pedagogen är uppmärksam, lyssnar in, är inkännande och tar vara på när de unika tillfällena

uppstår, å andra sidan om pedagogen inte är uppmärksam och närvarande på hela barnets varande kan detta hämma deras relation och påverka barnets utveckling och lärande. Persson (2015 s. 132-134) betonar att pedagogers förhållningssätt har stor betydelse för hur de pedagogiska relationerna formas samt hur barnet lär och utvecklas i det pedagogiska mötet. Det blir avgörande att pedagogen är närvarande, trygg, visar omsorg och ger barnen tillit för att skapa och bevara deras trygga och goda relation (Öhman 2021 s. 129-130).

I det analyserade resultatet framkommer det även att förskollärarna menar att det är viktigt att bekräfta barnets emotionella, kognitiva och sociala dimensioner där de får barnet att känna sig viktig, betydelsefull samt att barnet blir bemött av en förståelse från pedagogerna. Persson (2019 s. 28-30) menar att en pedagog som bekräftar barnet med en tydlig kommunikation där hen visar förståelse och inlevelse i barnets livsvärld har betydelse för hur den pedagogiska relationen utvecklas. För en av förskollärarna är det betydelsefullt att bemöta och stötta barnet med en medvetenhet och visa att hon ser, hör och förstår hens känslor och ageranden. Detta för att barnet ska känna en trygghet och meningsfullhet i mötet som främjar deras relation. Aspelin och Persson (2011 s. 155-156) anser att det blir viktigt att möta barnet där hen känner sig viktig och blir lyssnad på. Dessutom om pedagogen är uppmärksam och närvarande där hen försöker förstå hur barnet tänker och känner, skapar förutsättningar för barnets självkänsla där hen kan känna sig trygg, viktig och förstådd. I läroplan för förskolan (Skolverket 2018 s. 3,9-10) anges det att förskolläraren ska ta ansvar för att skapa trygga och tillitsfulla relationer där barnen får möjlighet att vidareutveckla deras sociala, emotionella och kognitiva förmågor i en trygg miljö.

Aspelin och Persson (2011 s. 18, 120) förklarar ytterligare att människor formas genom relationen med andra och att detta har betydelse för hur barnet kommer att se på sig själv, Jag blir till Jag i mötet med andra. En av förskollärarna berättar att det är viktigt att vara närvarande och stötta barnen i deras kognitiva, sociala och emotionella utveckling genom hennes bemötande och retorik för att främja deras trygga relation. Vi menar att en god och nära relation kan gynna barnets utveckling och lärande samt hur hen tar sig an nya utmaningar. Detta menar även Lilja (2013 s. 122) när hon beskriver att en stabil och trygg relation mellan pedagog och barn är grundläggande för barnens lärande. Samtidigt menar en av förskollärarna att en otrygg relation mellan pedagog och barn kan leda till att barnet inte vågar utforska och få svårigheter med inläringen. Det blir därför avgörande att relationen präglas av omsorg, tillit och närhet till varandra som blir värdefullt för barnets utveckling och lärande både nu och för framtiden (Aspelin & Persson 2011 s. 54). Ur det analyserade resultatet framkommer det ur förskollärarnas beskrivningar och resonemang att personal- och tidsbrist kan ha negativ påverkan på deras förutsättningar att skapa trygga och ansvarsfulla sociala relationer till barnen när de inte finns ordinarie närvarande. Öhman (2021 s. 144) menar dessutom att om barnen inte är trygga eller inte får sina behov bemötta kan det medföra en risk att de inte vågar utforska. Därför blir det viktigt i arbetslaget att diskutera och ha en samsyn kring arbetet med

att främja trygga relationer till varje barn. Detta stärks i barnkonventionen och i läroplanen för förskolan då de anger att alla barn har rätt till en social trygghet där barnets bästa alltid ska prioriteras oavsett situation (Skolverket 2018 s. 1; UNICEF 2019 s. 4, 9). Vi menar att förskollärarna förhåller sig till detta då de menar att det är viktigt att ha kunskap och en medvetenhet om att trygga och nära relationer är grunden för barnens utveckling och lärande. Det är avgörande att förskollärarna tar sitt ansvar för att värna om trygga relationer till barnen och alltid se till deras bästa. Dessutom menar Håland Anveden (2020 s. 21-22) att pedagogerna i förskolan har en viktig uppgift att skapa fina och glada upplevelser tillsammans med barnen där de får känna sig värdefulla och viktiga. Detta har betydelse för hur barnen kommer minnas sin tid i förskolan antingen som trygg eller otrygg.

9. Slutsatser

Syftet med studien är att öka kunskapen om förskollärares förhållningssätt och hur de uttrycker sig om sitt ansvar för att skapa trygga och sociala relationer för alla barns utveckling och lärande. De centrala resultaten ur förskollärarnas resonemang och beskrivningar visar att en förskollärare som tar ansvar, stöttar, visar omsorg, ger kärlek samt visar intresse och en nyfikenhet för barnets hela person har betydelse för barns trygghet, utveckling och lärande. Det blir avgörande att förskollärare har en god relationskompetens samt använder sitt pedagogiska förhållningsätt i mötet med varje barn, detta för att de ska känna en tillit och trygghet till den vuxna. Studiens centrala resultat visar också att förskollärarna menar att det finns vissa svårigheter med att skapa trygga relationer till varje barn om det råder personal- och tidsbrist under en längre tid. De menar att när barnens trygga pedagoger inte är på förskolan och det är många nya vikarier kan det påverka barnens känsla av trygghet. Ytterligare en utmaning som förskollärarna uttrycker är att en ostabil relation mellan förskollärare och vårdnadshavare kan medföra att barnet inte känner en trygghet och tillit till pedagogerna. Vi hoppas att verksamma inom förskolan samt förskollärestudenter kommer få användning och ökad kunskap av denna studie för att skapa trygga och ansvarsfulla relationer till varje barn i förskolan. Vi anser att trygga relationer är grunden för barns livslånga utveckling och lärande.

10. Förslag till vidare forskning

Under arbetets gång har vi upptäckt att majoriteten av förskollärarna uttrycker en svårighet att skapa trygga relationer när vårdnadshavare inte känner en tillit till pedagogerna. Denna otrygghet kan sedan avspeglas på barnen som påverkar deras trygghet, utveckling och lärande. Detta tar vi på största allvar och anser att det här är ett relevant förslag till vidare forskning. Detta stärker även läroplan för förskolan (Skolverket 2018 s. 3-4) då den anger att arbetslaget ska ta ansvar för att skapa tillitsfulla relationer till vårdnadshavarna för att barnen ska få uppleva en trygg och meningsfull tid på förskolan. Detta kan exempelvis genomföras via anonyma

kvantitativa enkätstudier till vårdnadshavare där deras erfarenheter och uppfattningar kan få träda fram. Det blir relevant att undersöka relationen mellan pedagog och vårdnadshavare samt vad det är som gör att vårdnadshavare upplever en otrygghet med att lämna sitt barn i förskolan.

11. Referenser

Almqvist Jonas (2023). *Brister på förskolor drabbar barnen*. Publicerad 2023-04-25 Hämtad 2023-11-17 [Brister på förskolor drabbar barnen | SVT Nyheter](#)

Aspelin Jonas (2010). *Sociala relationers och pedagogiskt ansvar*. Malmö: Gleerups

Aspelin Jonas (2015). Lärares relationskompetens – Begreppsdiskussion med stöd i Martin Bubers begrepp ”det sociala” och ”det mellanmännsliga”. *Utbildning och demokrati* 2015, vol 24, nr 3, xx-xx

Aspelin Jonas & Persson Sven (2011). *Om relationell pedagogik*. Malmö: Gleerups

Buber Martin (1997). *Distans och relation*. Ludvika: Dualis förlag

Buber Martin (1997). *Jag och du*. (3 uppl.). Ludvika: Dualis förlag

Buber Martin (2004). *Det mellan-männsliga*. (4 uppl.). Ludvika: Dualis förlag

Bjørndal Cato R. P (2018). *Det värderande ögat. Observation, utvärdering och utveckling i undervisning och handledning*. (2 uppl.). Stockholm: Liber

Dimenäs Jörgen (2020). *Vetenskap och beprövad erfarenhet - forskningsmetodik för förskollära- och lärarprofessionen*. Stockholm: Liber

Dovemark Marianne (2007). Etnografi som forskningsansats. I: Dimenäs Jörgen (red.). *Lärare till lärare: att utveckla läraryrket-vetenskapligt förhållningssätt och vetenskaplig metodik*. Stockholm: Liber (s. 134-156)

Forskningsetiska nämnden (2023). *Checklista för FEN-ansökan*. Falun: Högskolan Dalarna Hämtad 2023-11-09 du.se/contentassets/7b6232fd6e0a4803a9dcfbf4482cf515/checklista-for-fen-ansokan.pdf

Fredriksson Maria (2019). *Med blicken på möten: Martin Bubers pedagogiska idé i dialog med förskolans praktik*. Diss. Falun: Högskolan Dalarna Publicerad 2019-12-06 Hämtad 2023-11-13

[Unknown \(diva-portal.org\)](#)

Hagström Birthe (2016). Anknytning handlar om tillit. I: Riddersporre Bim & Bruce Barbro (red.). *Omsorg: I en förskola på vetenskaplig grund*. Stockholm: Natur & kultur (s. 103-119)

Håland Anveden (2020). *Den inkluderande förskolan: En handbok*. (uppl 3.). Lund: Studentlitteratur

Josefson Mie (2018). *Det ansvarsfulla mötet: En närhetsetisk analys av omsorgens innebörder i förskolan*. Diss. Stockholm: Stockholms universitet Hämtad 2023-11-10 [untitled \(diva-portal.org\)](#)

Karlsson Marie (2021). Perspektiv på förskolan i studenters självständiga arbete. I: Löfdahl Hultman Annica & Ribaeus Katarina (red). *Förskollärarens metod och vetenskapsteori*. Stockholm: Liber (s. 14-21)

Kihlström Sonja (2007). Intervju som redskap. I: Dimenäs Jörgen (red). *Lära till lärare. Att utveckla läraryrket- vetenskapligt förhållningsätt och vetenskaplig metodik*. Stockholm: Liber (s. 47-69)

Killén Kari (2014). *Förebyggande arbete i förskolan: Samspel och anknytning*. Lund: Studentlitteratur

Kvale Steinar & Brinkmann Svend (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. (3 uppl.). Lund: Studentlitteratur

Lilja Annika (2013). *Förtroendefulla relationer mellan lärare och elev*. Diss. Göteborg: Göteborgs universitet.
Hämtad 2023-11-08 [A Lilja alla sidor s5.pdf \(gu.se\)](#)

Löfdahl Hultman Annica (2021). God forskningssed- regelverk och etiska förhållningsätt. I: Löfdahl Hultman Annica & Ribaeus Katarina (red). *Förskollärares metod och vetenskapsteori*. (2 uppl.). Stockholm: Liber (s. 32-43)

Löfgren Håkan (2021). Lärarberättelser från förskolan. I: Löfdahl Hultman Annica & Ribaeus Katarina (red.). *Förskollärares metod och vetenskapsteori*. (2 uppl.). Stockholm: Liber (s. 161-171)

Morin Susann (2019). Relationen och mötets kraft och betydelse. I: Dahlbeck Per & Westlund Kristina (red.). *Relationell pedagogik – i teori och praktik i förskolan*. Lund: Studentlitteratur (s. 105-121)

Nilholm Claes (2021). *Teori i examensarbetet - en vägledning för lärarstudenter*. (2 uppl.). Lund: Studentlitteratur

Persson Sven (2015). Delstudie 4 pedagogiska relationer i förskolan. I: Vetenskapsrådet. *Delrapport från SKOLFORSK-projektet – Förskola tidig intervention*. Stockholm: Vetenskapsrådet Hämtad 2023-11-15 [FULLTEXT01.pdf \(diva-portal.org\)](#) (s. 121-137)

Persson Sven (2019). Pedagogiska relationer och det professionella subjektet. I: Dahlbeck Per & Westlund Kristina (red.). *Relationell pedagogik – i teori och praktik i förskolan*. Lund: Studentlitteratur (s. 25-35)

Persson Sven (2022). Kan man inkludera pedagogiska relationer i det systematiska kvalitetsarbetet? Om mötet och krocken mellan process och mål. I: Åsén Gunnar (red.). *Perspektiv på systematiskt kvalitetsarbete i förskolan*. Stockholm: Liber (s. 151-167)

SFS 2010:800. *Skollagen*. Stockholm: Utbildningsdepartementet Hämtad 2023-11-16 [Skollag \(2010:800\) | Sveriges riksdag \(riksdagen.se\)](#)

Skolverket (2018). *Läroplan för förskolan: Lpfö 18*. Stockholm: Skolverket Hämtad 2023-11-16 [Läroplan \(Lpfö 18\) för förskolan - Skolverket](#)

Thurén Torsten (2019). *Vetenskapsteori för nybörjare*. (3 uppl.). Stockholm: Liber

UNICEF (2019). *Barnkonventionen*. Stockholm: UNICEF Hämtad 2023-11-16 [Unicef Barnkonventionen A5.pdf \(ctfassets.net\)](#)

Vetenskapsrådet (2017). *God forskningssed*. Stockholm: Vetenskapsrådet Hämtad 2023-11-08 https://www.vr.se/download/18.2412c5311624176023d25b05/1555332112063/God-forsknings-sed_VR_2017.pdf

Öhman Margareta (2021). *Värna barns psykiska hälsa och välbefinnande*. Stockholm: Gothia Kompetens

Wiking Mats (2023). *Förskolan: debatt om förslag 23 februari 2023*. Stockholm: Sveriges riksdag Publicerad 2023-02-23 Hämtad 2023-11-20 [Förskolan \(Debatt om förslag 23 februari 2023\) | Sveriges riksdag \(riksdagen.se\)](#)

12. Bilagor

Bilaga 1.

HÖGSKOLAN
DALARNA

Informationsbrev

Hej!

Under hösten/vintern 2023/2024 kommer vi, Mia Bergkvist och Johanna Caris skriva vårt examensarbete på Högskolan Dalarna. Examensarbetet kommer fokusera på de sociala relationerna mellan barn och förskollärare samt dess betydelse för barns trygghet. Vi vill undersöka hur förskollärare uppfattar och erfar de sociala relationernas betydelse för barns trygghet, utveckling och lärande.

Du tillfrågas härmed om deltagande i denna undersökning om dina uppfattningar och erfarenheter kring sociala relationers betydelse mellan förskollärare och barn. Detta kommer genomföras i form av kvalitativa intervjuer. Vi skulle uppskatta om intervjun genomförs fysiskt på er arbetsplats. Detta skapar möjligheter för oss att med hjälp av våra sinnen se den icke-verbala kommunikationen hos dig som informant.

Syfte och innehåll

Undersökningens urval kommer vara 6 - 8 förskollärare som arbetar i olika kommuner. Syftet är att ta reda på förskollärares olika uppfattningar och erfarenheter om sociala relationers betydelse, hens ansvar samt arbetssätt för att främja alla barns trygghet i förskolan. Ditt deltagande kommer att bidra till vår undersökning.

Det praktiska genomförandet

Deltagandet innefattar en kvalitativ intervjuform som röstinspelas på förskollärarens arbetsplats. Röstinspelningen sker på våra telefoner i flygplansläge eftersom vi vill säkerställa var empirin sparas och inte delas med obehöriga. Tidsåtgången för intervjun kommer uppskattningsvis vara 30 minuter. Därefter transkriberas röstinspelningen där vi avidentifierar dig som informant. Detta gynnar även arbetet med den insamlade empirin för att jämföra de olika svaren från informanterna. Röstinspelningen raderas när examensarbetet är klart. Om du väljer att lämna ditt samtycke att delta får du i god tid att ta del av vår intervjuguide, detta för att du ska känna dig förberedd. Vi hanterar endast

dina personuppgifter och empiri med vår handledare och examinator. Empirin sparas på våra datorer som är lösenordskyddade, det är endast vi som har tillgång till datorerna. Empirin kommer endast att användas till syftet med vår studie. När examensarbetet är godkänt makulerar vi den insamlade empirin på våra datorer.

Högskolan Dalarna är ansvarig för behandlingen av personuppgifter i samband med examensarbetet. Som deltagare i undersökningen har du enligt Dataskyddsförordningen (GDPR) rätt att få information om hur dina personuppgifter kommer behandlas. Du har också rätt att ansöka om ett så kallat registerutdrag, samt att få eventuella fel rättade. Vid frågor om behandlingen av personuppgifter kan du vända dig till Högskolans dataskyddsombud

Ditt deltagande i undersökningen är helt frivilligt. Du kan när som helst avbryta ditt deltagande utan närmare motivering. Undersökningen kan du ta del av när den presenteras i form av ett examensarbete vid Högskolan Dalarna.

Ytterligare upplysningar lämnas av nedanstående ansvariga

Mia Bergkvist, student
(Kontaktuppgifter har tagits bort)

Johanna Caris, student
(Kontaktuppgifter har tagits bort)

Susanne Rosén, handledare
(Kontaktuppgifter har tagits bort)

Samtyckesformulär

Samtycke till att delta i studien

Jag har fått muntlig och skriftlig information om studien och har haft möjlighet att ställa frågor. Jag får behålla den skriftliga informationen.

- Jag samtycker till att:
delta i studien [Sociala relationers betydelse för barns trygghet i förskolan
om - En kvalitativ intervjustudie med förskollärares uppfattningar och erfarenheter
ansvaret att skapa trygga relationer]
- att uppgifter om mig behandlas på det sätt som beskrivs i
studiepersonsinformationen
- följande personuppgifter samlas in: [namn, email, röst]
- personuppgifter kommer att användas till [informationsbyte och
kontaktuppgifter]
- de insamlade uppgifterna kommer att bevaras till dess att uppsatsen är
examinerad och godkänd, dock högst tre år räknat från att
datainsamlingen påbörjats.

Plats och datum	Underskrift

12.1.Bilaga 2.

Intervjuguide

När tog du förskollärarexamen?

Varför valde du att utbilda dig till förskollärare?

Är det något område som du intresserar dig extra mycket för i förskolans kontext?

Vilken åldersgruppsindelning arbetar du med?

Vad innebär sociala relationer och barns trygghet i förskolan för dig?

Vad är viktiga faktorer för att skapa trygga och sociala relationer mellan pedagog och barn?

-Vilka faktorer kan bli problematiska och hämma trygga relationer mellan pedagog och barn?

Vad innebär ett relationellt förhållningssätt i mötet med barnen för dig?

-Hur synliggörs ditt relationella förhållningssätt i mötet med barnen, Kan du ge något konkret exempel?

Hur tänker du att de sociala relationerna mellan pedagog och barn kan påverka barnens utveckling och lärande?

Vilka pedagogiska kvalitéer ser du som betydelsefulla för att gynna alla barns trygghet i förskolan?

Hur ser du på ditt **ansvar** att skapa trygga och sociala relationer tillsammans med barnen?

Hur arbetar du för att värna och ta ansvar för att bevara den trygga relationen mellan dig och barnen?

-Vilka svårigheter/hinder ser du med att bevara de trygga relationerna?

Hur samtalar ni om ansvaret kring att skapa trygga relationer till barnen i arbetslaget?

-Vem kan du samtala med om du behöver stöd i din ansvarsroll som förskollärare? Kan du utveckla?

Berätta om någon erfarenhet som har blivit betydelsefull för dig i arbetet med att skapa och bevara sociala och trygga relationer tillsammans med barnen.

12.2.Bilaga 3.

Dokumentation av skriv- och arbetsprocessen vid parskrivande

Detta dokument används under hela skriv- och arbetsprocessen med examensarbetet. Studenterna har ansvar att fylla i dokumentet för att visa på delaktighet i alla delar av skriv- och arbetsprocessen.

Student 1: Mia Bergkvist

Student 2: Johanna Caris

	Student 1	Student 2
Problemställning Vilka delar har skrivits fram av respektive student? – Formulering av syfte och frågeställningar – Motivering av syfte med hjälp av skolans styrdokument och tidigare forskning	Vi har gjort det tillsammans	Vi har gjort det tillsammans.
Beskrivning av litteratursökprocessen Vilka delar har skrivits fram av respektive student? – Vilka sökmotorer och sökord som har använts? – Vilka avgränsningar som gjorts under sökprocessen? – Hur utvald litteratur kan motiveras i relation till studiens syfte?	Vi har gjort det tillsammans.	Vi har gjort det tillsammans.
Bakgrund och tidigare forskning Vilka delar har skrivits fram av respektive student? – Beskrivning av skolans styrdokument – Problematisering och definition av centrala begrepp – Sammanställning av tidigare forskning under tematiska rubriker	Vi har gjort det tillsammans.	Vi har gjort det tillsammans.
Teori Vilka delar har skrivits fram av respektive student? – Beskrivning och motivering av utvalt teoretiskt perspektiv	Vi har gjort det tillsammans.	Vi har gjort det tillsammans.

Metod Vilka delar har skrivits fram av respektive student? – Val av metod – Urval – Genomförande – Analys	Vi har gjort det tillsammans.	Vi har gjort det tillsammans.
Etiska ställningstaganden – Vem har skrivit vilka etiska överväganden som gjorts? – Vem har skrivit informationsbrev (i de fall det är relevant)? – Vem har skickat in anmälan om behandling av personuppgifter till dataskyddsombudet (i de fall det är relevant)?	Vi har gjort det tillsammans.	Vi har gjort det tillsammans.
Resultat – Vem har ansvarat för att skriva fram vilka delar?	Vi har gjort det tillsammans.	Vi har gjort det tillsammans.
Diskussion – Vem har ansvarat för att skriva fram metoddiskussionen? – Vem har ansvarat för att skriva fram resultatdiskussionen? – Vem har ansvarat för att skriva fram hur arbetet bidrar till kunskapsutveckling av betydelse för yrkesutövningen?	Vi har gjort det tillsammans.	Vi har gjort det tillsammans.

Blanketten signeras och läggs som bilaga i examensarbetet inför de examinerande momenten.

Underskrifter:

Student 1: Mia Bergkvist

Student 2: Johanna Caris